

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра китайської філології

Кваліфікаційна робота магістра з
китайської філології

на тему:

**ЛЕКСИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ В СУЧАСНІЙ
КИТАЙСЬКІЙ МОВІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЧЖАН АЙЛІН
"КОХАННЯ У ЗАНЕПАЛОМУ МІСТІ")**

Студентки групи Мкит52-21

факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньої програми

Східна філологія: китайська мова і література,

переклад, методика навчання

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.065 Східні мови та

літератури (переклад включно),

перша – китайська

Мірошніченко Анни Вікторівни

Науковий керівник:

канд. філол. наук Трубіщина О.С.

Допущена до захисту

« ___ » _____ 2021 року

Завідувач кафедри

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

_____
(підпис)

(ПІБ)

Київ – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	8
1.1 Антропоцентричний аспект у вивченні категорії емотивності.....	8
1.2 Розуміння категорії «емотивність».....	11
1.3 Емотивність та емоційність.....	15
1.4 Емотивна функція мови	18
1.5 Репрезентація емоцій художнього тексту	21
Висновки до Розділу 1	23
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕДАЧІ ЕМОТИВНОСТІ КИТАЙСЬКОЇ ЛІНГВАКУЛЬТУРИ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ	25
2.1 Художній текст як предмет лінгвістичного дослідження	25
2.2 Комплексна методика дослідження емотивності на матеріалі художнього тексту	31
2.3 Етапи дослідження емотивності китайської мови на матеріалі художнього тексту	35
2.4 Передача емоцій при перекладі китаємовного тексту	36
Висновки до Розділу 2	41
РОЗДІЛ 3 ЛЕКСИЧНЕ ВИРАЖЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ В СУЧАСНОМУ КИТАЙСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ	42
3.1 Вербалізація емотивного концепту «страх»	43
3.2 Вербалізація емотивного концепту «радість»	45
3.3 Вербалізація емотивного концепту «смуток»	48
3.4 Вербалізація емотивного концепту «закоханість».....	50
3.5 Вербалізація емотивного концепту «здивування»	51
Висновки до Розділу 3	55
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	72

ВСТУП

Кожна людина відчуває цілу низку емоцій. Саме емоційні хвилі твору можуть змусити читача закохатися в цей твір. Дійсно, коли твір наповнений переживаннями за героя, тільки тоді нам цікаво переживати ці суголосні емоції, кохання, страх, радість та інші. Тільки емоції, які отримує читач від книги чи – фільму, спонукають його дізнатися, що ж буде далі. Прояв емоцій та емоційних станів у тексті є результатом вмілого застосування автором словесних засобів, які виражають емоції. Вони, в свою чергу є компонентами емотивного змісту твору.

Людина сама емоційна істота, і тому використання емоційних елементів в тексті дають змогу відчути читачу настрої героїв. Саме емоції відрізняють нас від всіх інших істот і саме завдяки емоціям ми відчуваємо себе живими. Емоції та почуття людина відтворює як і в мовленні, так і в тексті. Емоції неможливо стримати, вони є частиною нас та нашого життя. Використання лінгвістичних засобів у тексті для вираження емоцій(реалізації категорії – емотивності) є найважливішим у тексті. Тобто, щоб твір був цікавим і захоплюючим, необхідно використовувати різні лінгвістичні засоби для вираження емотивності.

Емотивність в тексті реалізується за допомогою сукупності лінгвістичних засобів – показників емотивності, які складають емоційне навантаження слова, фрази, речення.

Науковцями було доведено, що думка спочатку виникає в довербальній формі у вигляді емоційного образу. Емоції виконують різні функції: регуляторну, сигнальну, когнітивну, відображення, оцінку, позитивну та негативну.

З огляду на це дослідження присвячене розгляду мовних засобів передачі емотивності у тексті.

Актуальність цієї роботи зумовлена необхідністю вивчення мовленнєвих засобів передачі емоцій в тексті. Мовні одиниці, за допомогою яких у мовленні реалізуються емоції, здатні посилити подачу тексту в цілому та зробити його

більш цікавим, тому аналіз лексичного рівня мови як широкого поля вербалізації емотивності становить для нас особливий інтерес.

Мета роботи полягає в дослідженні засобів вираження емотивності в сучасній китайській мові.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити теоретичні аспекти взаємозв'язку емоцій людини та мови;
- визначити методологічні засади дослідження емотивності в тексті;
- визначити роль емотивної лексики в текстотворенні;
- проаналізувати особливості реалізації емотивності в сучасній китайській мові.

Об'єкт дослідження – категорія емотивності в сучасній китайській мові.

Предметом дослідження є – особливості вербалізації категорії емотивності.

Методи – лінгвостилістичні та лінгвокультурологічні методи, методи цілісно-текстового аналізу та контекстуального аналізу; метод упорядкування та групування емотивних лексичних одиниць за різними принципами; метод зіставлення для виявлення особливостей функціонування емотивних одиниць; кількісний аналіз для встановлення основних емотивних одиниць; компаративний та дескриптивний для встановлення зв'язку між використанням емотивних лексико-семантичних одиниць в тих чи інших емотивно-маркованих контекстах; статистичний метод з метою виявлення типологічних й диференційних ознак функціонування емотивних лексем; індукційний метод для комплексного аналізу матеріалу дослідження.

Матеріалом дослідження є роман сучасної китайської письменниці Чжан Айлін "Кохання в занепалому місті".

Наукова новизна роботи полягає в комплексній класифікації та систематизації емоційних концептів у художньому дискурсі китайської мови за аксіологічним принципом (позитивні, негативні, амбівалентні).

Теоретичне значення дослідження полягає у виявленні специфіки репрезентації категорії емотивності в китаємовному художньому тексті. Отримані результати поглиблюють знання про категорію емотивності китайського тексту та лінгвістичні засоби її реалізації, сприяючи збагаченню текстології, емотиології, лінгвістики в цілому.

Практична цінність дослідження полягає у можливості застосування його результатів у теоретичних курсах лінгвістики, у тому числі лінгвістики тексту.

Обсяг і структура магістерської роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, анотації, списку використаних джерел.

У **вступі** зазначено актуальність теми дослідження, сформульовано мету й завдання роботи, представлено предмет, об'єкт і методологічний інструментарій дослідження, зазначено практичне значення та наукову новизну, подано структуру.

У **першому** розділі визначаються загальнотеоретичні основи дослідження: досліджується антропоцентричний аспект у вивченні категорії емотивності, розуміння категорії емотивність, різниця між емотивністю та емоційністю, визначається емотивна функція мови та аналізується репрезентація емоцій художнього тексту.

У **другому** розділі аналізується художній текст як предмет лінгвістичного дослідження; визначається комплексна методика дослідження емотивності на матеріалі художнього тексту, вибудовуються етапи дослідження емотивності китайської мови на матеріалі художнього тексту, досліджується передача емоцій при перекладі китаємовного тексту.

Третій розділ присвячено вивченню лексичного вираження емотивності в сучасному китайському художньому дискурсі: аналізу піддаються вербалізація емотивних концептів страх, радість, смуток, закоханість та здивування.

Висновки містять заключні положення щодо головних тез роботи та результати дослідження.

РОЗДІЛ 1

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОТИВНОЇ ЛЕКСИКИ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Емоції посідають важливе місце у житті людства. Оскільки люди по своїй природі емоційні істоти які в першу чергу реагують емоційно на ту чи іншу ситуацію, що спонукає більш детально розібратися з емотивністю у лінгвістиці.

1.1. Антропоцентричний аспект у вивченні категорії емотивності

Людина – істота, що складається з двох елементів – тіла і душі (розуму). Тіло є частиною матеріального світу і відповідає за взаємодію з матеріальними об'єктами, а розум здійснює когнітивні акти.

У процесі біологічної еволюції, емоції виникли як засіб, що дозволяє оцінювати корисність та шкідливість впливів, що відбиваються, і спрямовувати на них активність живої істоти. Через вегетативну нервову систему емоції визначають рівень енергетичної мобілізації (активації) організму. Найпростіші позитивні чи негативні емоційні переживання виникають у відповідь на окремі генетично фіксовані подразники (напр., смакові, температурні) і спонукають індивіда до певних дій. В екстремальних умовах, при нездатності людини впоратися із ситуацією, особа може виконувати дії в стані афекту.

Афекти – особливий вид емоцій, що відрізняються великою силою, здатністю гальмувати інші психічні процеси і нав'язати певний стереотипний спосіб «аварійного» вирішення ситуації (заціпеніння, втеча, агресію), у типових біологічних умовах. У цілому, нині в біологічних емоціях для індивіда актуалізується видовий досвід: орієнтуючись ними, індивід робить необхідні дії (напр., уникнення небезпеки, продовження роду), доцільність яких залишається йому невідомою.

Емоції є важливими і для набуття індивідуального досвіду. Здійснюючи функцію позитивного чи негативного підкріплення, вони сприяють придбанню корисних звичок і усунення форм поведінки, що не виправдали себе.

Основний зміст емоційного життя людини становлять ситуативні емоції. Найвищий продукт розвитку емоцій людини – почуття; вони відрізняються незалежністю від ситуацій і станів організму, що складаються і виражають стабільні емоційні відносини людини до суспільних явищ, інших людей, самого себе. Виникаючи як результат узагальнення емоційного досвіду, почуття, що сформувалися, починають у свою чергу визначати динаміку і зміст ситуативних емоцій. Події, здатні вплинути на життєві плани людини, поряд із ситуативними емоціями можуть викликати дифузні та інертні стани, що виявляються як спільний емоційний фон – так звані настрої. Емоції людини відрізняються ступенем усвідомленості. Конфлікт між усвідомлюваними та неусвідомленими емоціями часто лежить в основі неврозів.

Форми вираження емоцій, що закріпилися в процесі біологічної еволюції в міміці, пантоміміці, голосових реакціях служать головним засобом спілкування тварин. У людини природна емоційна експресія зберігається як базис, у якому розвиваються більш диференційовані суспільно прийняті форми вираження емоцій, специфічні щодо різних культур.

Емоції розрізняють на позитивні та негативні, тобто приємні та неприємні. Філогенетично найбільш давніми є переживання задоволення та невдоволення (так званий емоційний тон відчуттів), які спрямовують поведінку людини та тварин на зближення з джерелом задоволення або на уникнення джерела невдоволення. Більш складними є інші позитивні (радість, захоплення) та негативні (гнів, горе, страх) емоції. П. В. Симонов виділяє змішані емоції, коли в тому самому переживанні поєднуються і позитивні, і негативні відтінки (наприклад, отримання задоволення від страху в «кімнаті жахів»).

Залежно від особистісних (смаків, інтересів, досвіду) і темпераментних особливостей людей, а також від ситуації, в якій вони перебувають, та сама причина може викликати в них різні емоції.

Емоції також розрізняються за інтенсивністю та тривалістю, а також за ступенем усвідомленості причини їх появи. У зв'язку з цим виділяють настрої, емоції та афекти.

Настрій – це слабо виражений стійкий емоційний стан, причина якого людині може бути невідома. Воно завжди є у людини як емоційний тон, підвищуючи чи знижуючи його активність у спілкуванні чи роботі.

Емоції – це більш короткочасне, але досить сильно виражене переживання людиною радості, горя, страху тощо. Вони виникають із приводу задоволення чи незадоволення потреб і мають добре усвідомлювану причину появи.

Афект – дуже інтенсивний і короткочасний емоційний стан, що викликається сильним або особливо значущим для людини стимулом. Найчастіше афект є наслідком конфлікту. Він завжди проявляється бурхливо і супроводжується зниженням здатності до перемикання уваги, звуженням поля сприйняття (увага фокусується в основному на об'єкті, що викликав афект).

При афекті мало продумуються наслідки скоєного, внаслідок чого поведінка людини стає імпульсивною. Про таку людину кажуть, що вона перебувала у безпам'ятстві. Після афекту часто настає знесилення, байдужість до всього навколишнього або каяття у скоєному. Частий прояв афекту за нормальних умов свідчить або про невихованість людини, або про нервово-психічне захворювання.

Для лінгвістів інтерес представляють мовні засоби, які застосовуються для висловлювання емоцій промовця і для впливу на емоційну сферу слухача. В.В. Виноградов вважав, що «мовою людина висловлює не просто щось, мовою висловлює також себе» (Ветюгова, 2008 с. 48). Як вважають вчені, всі людські емоції яскраво відображаються в мові та мовленні, тому що мова є засобом не лише повідомлення будь-яких фактів, а й вираження ставлення до цих фактів. У цьому як емоційне і експресивне, і раціональне, логічне однаково яскраво відображаються у мові.

В останні роки з'явилася купа робіт, у яких емотивність сприймається як мовне вираження емоцій. Водночас, нині у лінгвістиці немає єдності поглядів на закономірності вербального уявлення емоційної сфери. На думку Л. А. Калімуліної, відсутність загальноприйнятої теорії емотивності багато в чому обумовлено об'єктивними факторами, а саме невизначеності меж емоційної

мови, яка є наслідком неприпустимості чуттєвої сфери для безпосереднього сприйняття та спостереження. Деяка частка відповідальності лежить і на самих лінгвістах, котрі вживають безліч термінів без специфіки їх змісту: емоційність, емотивність, емоційне навантаження слова, емоційно-оцінне забарвлення слова і так далі (Калімуліна, 2006, с. 201).

За способом висловлювання емотивних значень мовні утворення поділяються на дві групи. Перша група включає освіту, емотивне значення яких не конкретизується за допомогою лексичних засобів. Емоційна реакція того, хто говорить у цьому випадку, не виділяється як факт поза лінгвістичної дійсності, що підлягає розчленованому відображенню. Разом з тим вона усвідомлюється мовцем і будучи усвідомленим явищем виражається мовними засобами. Цей спосіб вираження емотивного значення можна назвати імпліцитним. У другій групі мовних утворень характер емоційної реакції називається з допомогою лексичних одиниць. Емоційна реакція промовця стає об'єктом розчленованого відображення, поряд із ситуацією, що викликав цю реакцію. Такий спосіб вираження емотивного значення визначають як експліцитний.

Зазначені способи вираження емотивних значень нагадують відповідно граматичний (морфологічний) та лексичний способи вираження абстрактних значень. Якщо морфологічні засоби лише сигналізують про певні відносини, то лексичні засоби пов'язані з осмисленням цих відносин та їх найменувань.

1.2 Розуміння категорії «емотивність»

Важливою складовою в творі є використання автором емотивностей. Емоційні образи відображають дійсність, заломлену через потреби та інтереси суб'єкта. Також необхідно пам'ятати, що джерелом лінгвістичного дослідження людських емоцій виступає сама мова, яка не тільки номінує, виражає та описує емоції, а й формує емоційну картину світу людей, що є частиною тієї чи іншої культури. Саме мова є не лише об'єктом, а й інструментом вивчення емоцій. Таким чином, самі емоції та способи їх вираження у мові займають одне з головних місць серед предметів вивчення сучасної лінгвістики.

Для того, щоб зрозуміти що таке емотивність та як емоції виражаються в тексті, необхідно спочатку детально розібратися, що собою являє поняття «емоція». Для того, щоб знайти відповідь на це питання потрібно ознайомитися з тим, як інші науки характеризують це поняття.

В психологічному словнику надаються наступні характеристики цьому поняттю : «Емоції» (від фр. *émouvoir* — «хвилювання», «збудження») — це біологічно обґрунтовані психологічні стани, що виникають у результаті нейрофізіологічних змін, по-різному пов'язані з думками, почуттями, поведінковими реакціями і ступенем задоволення чи страждання.

Емоція – це загальна активна форма переживання організмом своєї життєдіяльності. Відповідно розрізняють прості емоції – переживання, які пов'язані з фізичним задоволенням, задоволенням від музики, пейзажу тощо. **Стенічні** емоції і почуття – ті, що посилюють активність, спонукають до діяльності – та **астенічні** емоції, які пригнічують людину, послаблюють її активність, деморалізують. До базових емоцій відносять: *радість, задоволення, подив, смуток (сум), гнів, злість, огиду, зневагу, страх.*

Також відомим фізіологом П.К. Анохіним було встановлено, що довготривале переживання негативних емоцій таких як страх, переживання болю, відчаю призводить до розвитку нейрогенних захворювань.

А. Н. Леонтьєв зазначає, що «емоції – це особливий клас психічних процесів та станів, пов'язаних з інстинктами, потребами та мотивами. Емоції виконують функцію регулювання активності суб'єкта шляхом відображення значущості зовнішніх та внутрішніх ситуацій для здійснення його життєдіяльності» (Леонтьєв,1975). Людина є частиною навколишнього світу, вона не тільки в ній існує, активно пізнає як сам світ, так і її складові, а й природно, змінює її у зв'язку з тим, що не є простим безпристрасним споглядачем. Емоції є своєрідним каталізатором для зовнішнього світу, вказуючи на значні речі для індивіда. На думку С. Л. Рубінштейна, емоції є виразом стану суб'єкта та його ставлення до об'єкта.

Б. І. Додонов виділяє такі групи емоцій:

- 1) альтруїстичні (співпереживання, жалість);
- 2) комунікативні (повага, подяка);
- 3) глоричні (самолюбство, гордість);
- 4) практичні (бажання досягти успіху в роботі);
- 5) пугнічні (рішучість, азарт);
- 6) романтичні (прагнення незвичайного);
- 7) гностичні (здивування);
- 8) естетичні (бажання краси);
- 9) гедоністичні (веселощі, безтурботність);
- 10) акизитивні (прагнення колекціонувати) (Додонов, 1975, с. 21).

Багато дослідників, спираючись різні підстави, намагаються виявити базові емоції — тобто такі, з яких складається все різноманіття емоційного боку життя.

К. Ізард, визначаючи емоції як «щось, що переживається як почуття (feeling), яке мотивує, організовує та спрямовує сприйняття, мислення та дії», зазначає, що вивчати необхідно лише базові емоції, до яких він відносить радість, горе, страждання, печаль, подив, провину, гнів, зневагу, інтерес, хвилювання, сором, збентеження. Решта емоцій (не базові), на думку К. Ізарда, є похідними від базових (Ізард, 1980, с. 236). П. Екман до базових емоцій відносить: *радість*, *подив*, *смуток (сум)*, *гнів (злість)*, *огиду*, *зневагу*, *страх*.

Значення емоцій у філософії. Платон перший в історії науки вказав на те, що наявність та утворення емоцій пов'язане з певними утвореннями нервової системи. Розмірковуючи про природу емоції, Р. Декарт робить висновок, що головна відмінність «пристрастей душі» від інших психічних процесів, що відбуваються в організмі людини, полягає в їхньому активному впливі на інші види психічної діяльності: «Їх можна було б також назвати почуттями, тому що вони з'явилися в душі тим самим шляхом, як і сприймається зовнішніми почуттями, і також пізнаються нею. Але ще краще було б назвати їх рухами душі не тільки тому, що так можна назвати всі зміни, що відбуваються в душі, тобто всі її думки, але головним чином тому, що з усіх видів властивих їй думок немає

інших, які б її більше хвилювали і сильніше приголомшували, ніж пристрасть» (Декарт, 1685).

Німецький філософ І. Кант ділив емоції на стеничні (від грецьк. *stenos* - сила), що підвищують життєдіяльність організму та астенічні - що послаблюють її (Кант, 2004, с 240).

Емоції зазвичай розглядаються як рух або якість нижчих частин душі які не пов'язані з раціональним розумом.

Англійське слово «емоція» походить від латинського *emovere* — щось, що наводить розум у рух і змушує його робити різні дії — шкідливі, нейтральні чи корисні. Платон і Аристотель допускають, і навіть вважають корисними прояви емоцій у певних ситуаціях, але говорять про необхідність раціонального контролю за ними. Деструктивні емоції — це не просто такі емоції, які завдають очевидної шкоди, а такі, що завдають шкоди менш помітної — вони спотворюють наше сприйняття реальності, притуплюють відчуття щастя, благополуччя, ясність свідомості, обмежують свободу думки.

Один із способів уникнути негативних наслідків руйнівних емоцій, які приносять нещастя нам та оточенню, — використання протиотрути. У кожній емоції воно своє власне. Ми не можемо одночасно відчувати гнів і радість з одного й того ж приводу, ненависть і любов до одного й того самого об'єкта. Можна сміливо заявляти, що любов, радість — і є ті найефективніші ліки від ненависті та гніву.

У випадку із заздрістю можна спробувати самому розвинути в собі якості, притаманні іншим. Щоб боротися із зарозумілістю, необхідно постаратися оцінити досягнення інших, під іншим кутом подивитися на власні недоліки і вирощувати в собі скромність.

Деструктивні емоції — це такі емоції, які шкодять нам самим чи іншим людям. У буддійській традиції під емоцією розуміється щось таке, що наводить розум у потрібний стан і змушує його приймати певну точку зору чи погляд на речі.

У буддійській традиції наголошується, що головна мета духовної практики полягає в тому, щоб розпізнавати та трансформувати деструктивні емоції. З погляду науки, ті ж самі емоційні стани мають парадоксальну властивість: саме ці реакції мозку надали помітний вплив на формування людського розуму в сучасному розумінні і, мабуть, відіграли вирішальну роль у виживанні людства.

Слід також зазначити, що існуюче в психології та філософії протиставлення термінів «почуття» та «емоція», які позначають диференційні форми емоційних явищ, до уваги не приймається, оскільки мова однаково здатна позначати зазначені поняття. У зв'язку з цим у даній роботі слово емоція є синонімом лексеми почуття, що означає «внутрішнє емоційне переживання».

1.3 Емотивність та емоційність

У лінгвістиці більшість дослідників розмежовують поняття емотивність та емоційність. Т. В. Ларіна має на увазі під «емоційністю» несподіваний прояв емоцій, тобто відбувається зосередження переважно на суб'єкті («емоції для себе»). «Емотивність» є сферою свідомого, оскільки ті чи інші емоції були заплановані, відповідно відбувається зосередження на об'єкті («емоції для інших») (Ларіна, 2004, с. 364).

Думка Е. Сепіра про те, що емоції не становлять жодного інтересу для лінгвістики, тому що їх елементи не є складовими семантики слова і не притаманні самому слову, для сучасної науки застаріло і не є актуальним.

В даний час стало вже аксіомою те, що емоції є мотиваційною основою свідомості та мовної поведінки, що люди у своєму спілкуванні не можуть обійтися без емоцій. Емоційний аспект комунікативної лінгвістики став предметом численних наукових досліджень чи приватним питанням теорії та семантики емоцій, їхньої концептуалізації та вербалізації. У зв'язку з цим основою до вивчення людських емоцій виступає сама мова, яка номінує емоції, виражає їх, описує, імітує, стимулює, класифікує, структурує, коментує, пропонує засоби для мовного маніпулювання та моделювання відповідних

емоцій. Сама мова формує емоційну картину світу представників тієї чи іншої лінгвокультури. У цьому емоції виникають як лінгвокультурні ситуації, так і самі породжують певні ситуації. Саме мова є і об'єктом, і інструментом вивчення емоцій.

В. І. Шаховський розмежовує дані поняття, спираючись на різні сфери вживання: «Емотивний – те саме, що емоційний, але про мову, її одиниці та їх семантику. Емотивність – іманентно властива мові семантична властивість виражати системою своїх засобів емоційність як факт психіки...» (Шаховський, 2010, с. 17). Такої ж думки дотримується і А. В. Кунін, який вважає, що «емотивність – це емоційність у мовному заломленні, вираження мовними засобами почуттів, настроїв, переживань людини» (Кунін, 1986, с. 61). Таким чином, під емотивністю ми матимемо на увазі вираження емоцій або почуттів людини мовними засобами різних рівнів.

Вивчення емотивних компонентів мовних одиниць розпочалось із дослідження емотивної семантики слів. Це можна пояснити тим, що слово є не тільки основною, часто вживаною, але й більш рухливою одиницею мови. Емоції не тільки «проникають» у слова і зберігаються у них, а й з їх допомогою відтворюються знову.

Шаховський зазначає: «фіксація емоційних процесів відбувається за допомогою психічного механізму їхнього відображення в семантиці слів, які використовуються для вербалізації емоційних взаємин комунікантів. Відображення видового досвіду емоційного стану локалізується у змістовій структурі відповідних слів – образів тих об'єктів, із якими вони співвідносяться. Це відображення кодується в слові специфічними компонентами його семантики, які формують емотивність слова, тобто його семантичну здатність репродукувати у відповідних умовах видовий досвід вербальної репрезентації певних емоційних відносин суб'єктів. Емоція «зберігається» у слові у вигляді ідеї про неї, ця ідея може «оживати» і «розгортатися» до емоції, що на даний момент переживає людина. (Шаховський, 1994, с. 97).

Є. Ю. Мягкова підкреслює, що безпосередньо емотивні одиниці для носія мови становлять малу частину всього того різноманіття слів, які він використовує для вираження своїх емоцій і почуттів.

«У багатьох випадках мовна одиниця системно без емоційна, але при цьому існує її потенційна емоційність – мовленнєва, контекстуальна. Емоційність того, хто говорить, може знайти реалізацію в будь-якому слові» (Мягкова, 2000 с. 21). А. В. Кінцель також зазначає, що будь-яка лексема здатна стати «репрезентантом певної емоції у конкретному тексті» (Кінцель, 1998, с. 7). Емотивний потенціал семантики нейтрального слова, який, як зазначає В. І. Шаховський, може бути інгерентним (мовним) та адгерентним (контекстуальним), можна пояснити тим, що певний об'єкт дійсності є для людини цікавим, отже, незначні компоненти змісту поняття про цей об'єкт можуть бути в конкретній ситуації суттєвими та отримувати емоційне осмислення.

Відповідно, нейтральні слова набувають емотивного компонента. Слід зазначити, що склад будь-якого найменування емоції включає емотивні мікрокомпоненти, що збільшують їхню емотивну і посилюють їхню здатність до адгерентної емотивності. Отже, назви емоцій більш схильні вбирати емотивність у контексті, ніж інші неемотиви.

Під «емоційністю» розуміється наступне:

1) емоційність – це одна з найважливіших рушійних сил у розвитку мови, тому що вона сприяє створенню нових засобів, які служать для більш чіткої передачі думок та почуттів людини.

2) емоційність – це універсальна категорія художнього тексту, що характеризується регулярним планом змісту та регулярним мовним, комунікативним та стилістичним виразом.

Поняття «емотивність» та «експресивність» тісно пов'язані з категорією емоційності, проте відрізняються від неї. На рівні мови термін «емоція» змінюється на таке поняття, як «емотивність». Емоції – це категорія психології,

тоді як емотивність – мови, оскільки емоції може бути викликані і передані з її допомогою. Тому вченими було винайдено термін «емотивність».

Але поняття «емотивність» і «емоційність» найчастіше продовжують вживатися як синонімів. Слід розуміти, що емоційність має психічну властивість людини відчувати емоції і внаслідок цього реагувати на навколишні явища, а емотивність – вираження емоційності на лінгвістичному рівні за допомогою різноманітних мовних засобів. Також слід розмежовувати такі поняття, як «емоційність» і «експресивність», які також нерідко вживаються у мові як синоніми. Проте якщо основна функція емоційності – це чуттєва оцінка об'єктів чи явищ навколишньої дійсності, то експресивність (похідне від «експресія» від латів. *expressio* – вираз) – це вплив на слухача чи читача за допомогою виразності висловлювання, і навіть його сили.

Таким чином, розуміючи сутність емоцій, їх роль у житті людини, знаючи мовні способи їх репрезентації, можна детальніше зрозуміти текст.

1.4 Емотивна функція мови

Для вивчення категорії емотивності у мові важливо визначити місце емотивної функції мови. «Функції мови є прояв її сутності, його призначення і події у суспільстві, його природи, вони є його характеристиками, без яких мова не може бути собою» (Стернін, 2009, с. 41).

До найважливіших функцій мови Слюсарєва відносить *комунікативну* (функцію спілкування), і *когнітивну* (пізнавальну, гносеологічну функцію), *метамовну* (функцію мови бути засобом дослідження та опису мови в термінах самої мови), а також *емоційну функцію* – бути одним із засобів вираження почуттів. У Р. Якобсона ця функція отримала назву емотивної, він пов'язував її з прагненням «справити враження наявності певних емоцій, справжніх або ні»

(Якобсон, 1975 с. 41).

Р. Якобсон, зазначав, що експресивна, чи емотивна, функція (*emotive function*) має на меті безпосереднє вираження ставлення мовника до

висловлювання. Цю думку розвиває А. Фоолен, вважаючи, що експресивна функція має справу з емоціями: «Почуття оратора виражається і передається експресивною функцією» (Foolen,1997 с. 15). Д. Кристал наводить приклад використання мови в емотивній, або експресивній функції, описуючи ситуацію, при якій людина проклинає свою тростину, яку вона кілька разів ставить до стіни, а вона постійно падає. Тут немає «обміну ідеями», оскільки у кімнаті нікого немає. Тут ми маємо один із типових випадків використання мови як засобу позбавитися нервової напруги в стані стресу. Це найяскравіший випадок того, що часто називають емотивною або експресивною функцією мови. Емотивна мова може бути використана незалежно від того, одні ми чи ні» (Crystal,1987 с. 27).

Варто визначити експресивність як не нейтральність виразу, чи виразність, а експресію як саме вираз, беручи до уваги те, що слово «експресія» українською мовою має і не термінологічне значення «виразність».

Н.Б. Мечковська пише, що сучасні уявлення про функції мови (тобто її роль та призначення в житті суспільства) можуть бути систематизовані відповідно до структури комунікативного акта як базового поняття теорії комунікації (Мечковська,2000 с. 31). Автор зазначає, що комунікативна та пізнавальна функції є основними. Вони майже завжди присутні у мовленнєвої діяльності, тому їх іноді називають функціями мови. На думку Н.Б. Мечковської, основним засобом вираження емоцій у мові є інтонація, і, крім того, емоції у мові виражаються також за допомогою вигуків та (у значно меншій мірі) словами з емоційно-експресивною конотацією.

Звуження сфери дії емотивної функції до інтонації, вигуків та слів із сильним експресивно-оцінним компонентом значення навряд чи виправдане. Поряд з переліченими вище засобами емотивна функція може реалізуватися і широким спектром інших мовних засобів різних рівнів. Саме такий підхід до емотивної функції, характерний для багатьох дослідників, які вивчають репрезентацію емоцій у мові та мовленні. В даний час в лінгвістичній літературі виділено близько 30 функцій мови, але досі авторами пропонуються різні точки

зору на їхню сутність і кількість. Необхідно розглянути співвідношення емотивної функції мови з деякими функціями, релевантними для вивчення функціональної значущості категорії емотивності. Такими функціями є регулююча і функція впливу. Під регулюючою функцією мови чи функцією, що контролює реальність розуміють, з одного боку, досить різноманітні вживання мови від заклинань, молитов до найменування кораблів та, з іншого боку, різноманітне використання мови для контролю за поведінкою оточуючих. Реалізація регулюючої функції визначається завданням приведення психічного відображення світу людиною, його ставлення до навколишнього середовища у найбільш повній відповідності до цієї реальності.

У будь-якому різновиді письмового мовного твору можна знайти свій характерний арсенал засобів та способів регуляції. Так, художні твори впливають на читача через складну систему образів, тексти масової комунікації формують моделі поведінки шляхом корекції ціннісної орієнтації читача.

Звуження поняття регулятивної функції до поняття інструктування щодо того, які дії слід зробити або від яких слід відмовитися, збільшує розрив між емотивною та регулюючою функцією. У той самий час контролю над поведінкою оточуючих може бути пов'язані з виразом чи порушенням емоцій, тому, природно, виникає питання зв'язку регулюючої та емотивної функцій мови. Цей зв'язок дуже наочно ілюструють приклади М.А.К. Хеллідея. Грунтуючись на соціолінгвістичних роботах Б. Бернштейна та Дж. Тернера. М.А.К. Халлідей дає гіпотетичний приклад поведінкового потенціалу, пов'язаного з певним соціальним контекстом – контролем над поведінкою дитини, яка здійснюється з боку батьків. В описуваній ситуації дитина, яка грала у дворі з сусідськими дітьми, приносить додому порожню консервну банку, що шокує матір, і вона, в жаху від принесеного їй дитиною трофея, звертається до дитини, бажаючи, з одного боку, висловити своє несхвалення вчинку дитини, а з іншого боку, запобігти подібним вчинкам у майбутньому.

В одному висловлюванні можуть поєднуватися реалізації емотивних і регулюючих інтенцій, причому вибір лексико-граматичних засобів, що

виражають їх, дуже широкий. На особливу увагу заслуговує функція впливу, що виявляється багатьма лінгвістами.

В.І. Шаховський зазначає, що емотивність є найважливішим компонентом прагматики мови, оскільки найбільш яскраво втілює в собі її впливову функцію: словесні та несловесні емоційні реакції найбільш чуйні до емоційних стимулів, у ролі яких можуть виступати і емотиви – спеціальні засоби мови. З усього вищесказаного можна дійти невітнішого висновку у тому, що емотивна функція мови одна із найважливіших і виділяється як самостійна функція більшістю дослідників. У той самий час, які підстави не підводили лінгвісти під виділення тієї чи іншої функції, виявляється, що емотивна функція може реалізовуватися разом з іншими функціями мови. У реальному функціонуванні, емотивні засоби здійснюють поряд з емотивною функцією, функції на адресата і регулювання його поведінки. Тому облік взаємодії емотивного експресивного та оцінного компонента у значенні емотивних мовних засобів при аналізі художніх текстів є об'єктивною необхідністю. Таким чином, емотивність – це лінгвістична категорія, через яку емоції, почуття, переживання відбиваються в мові та мовленні.

1.5 Репрезентація емоцій художнього тексту

Художня література є одним із засобів створення художньої картини світу. Через художнє слово читач може долучитися до прекрасного. Мірою всього є людина. А художній твір є екстрактом всього людського. Л. М. Кольцова визначає текст як «матеріально-ідеальну, вищу, відносно закінчену одиницю творчої мовної діяльності, що втілює в єдності форми та змісту картину нереального світу, що відображає особливості естетичного сприйняття дійсності та засобами мови моделює авторське бачення світу» (Кольцова, 2007, с. 22).

Н. П. Антіп'єв пише, що «ідеальна модель людини з літератури та мистецтва, коли її конкретна побутова розмова завжди (в тексті або підтексті) знаходиться в ціннісному контексті людства» (Антіп'єв, 2003, с. 51).

А. А. Івін ділить художні образи на репрезентативні – що представляють те, що є в дійсності, і не репрезентативні – того, чого немає в реальності, але що, як видається художнику чи філософу, повинно мати місце(Івін, 2010).

І. І. Докучаєв вважає, що художні образи та типи комунікації є максимально близькими ціннісним артефактам форми, оскільки цінності становлять серцевину змісту мистецтва і суть комунікативних полюсів(Докучаєв,2009,543).

При сприйнятті художнього тексту людина завжди прагне дістатись цінностей. Під цим мають на увазі не оцінку тексту і ціннісних орієнтирів співрозмовника, але порівняння і навіть, можливо, корекція у зв'язку своєї аксіологічної картини світу.

Література відображає традиційні ціннісні орієнтири суспільства та загальнолюдські цінності. Особливість художньої літератури полягає в тому, що вона відображає світ і навколишню дійсність, заломлену через раціональне та чуттєве сприйняття та осмислення автора.

При відтворенні емоцій у тексті за допомогою мови відбувається їх матеріалізація, але повна гама людських почуттів все-таки не може бути повною мірою в художньому тексті, що пояснюється бідністю мови в порівнянні з суперечливою навколишньою дійсністю. Саме у просторі художнього тексту популярні різноманітні емоції і створюються різні емоційні ситуації. Таким чином художній текст здатний виступати як підручник з виховання правильного вербального і невербального емоційного спілкування людей.

У тексті вербальні та невербальні способи передачі емоцій знаходять своє відображення за допомогою мовних засобів. Емоції можуть бути виражені на фонетичному, лексичному, морфологічному та синтаксичному мовних рівнях:

На фонетичному рівні емоції можуть бути виражені за допомогою зміни звукового комплексу, що у тексті передається відповідними змінами та відступами від норм написання.

На морфологічному рівні емоції можуть бути передані за допомогою використання різних словотвірних засобів мови, а також граматичних форм слів у тексті.

На Лексичному рівні емоції виражаються за допомогою:

1) слова-афекти; (афекти – це слова які ми говоримо не замислюючись, характеризується сильним і глибоким переживанням)

2) слова-конотативи; (конотативи позначають додаткові смислові і стилістичні відтінки; Наприклад, здихатися гостя — провести гостя.)

3) слова-номінативи (слугують для позначення предметів, явищ, якостей, дій)

Також лексичні одиниці можуть мати потенційну емотивність, яка виявляється у тексті.

На синтаксичному рівні емоції можна висловити з допомогою:

1) зміни порядку слів;

2) появи різних видів пауз, виражених за допомогою графічних засобів;

3) за допомогою використання у структурі пропозиції спеціальних типів синтаксичної зв'язку: відтягування, парантези, емфази та інших.

Таким чином, наявність вербальних і невербальних способів вираження емоцій у сукупності з описаною в художньому тексті ситуацією, що породила ту чи іншу емоцію, дають читачеві найповніше уявлення про емоційний стан героя.

Висновки до Розділу 1

Емоції, відображаючи певне ставлення людини до навколишньої дійсності, займають важливу сходинку у житті людини, отже, є предметом вивчення широкого кола наук. Основний зміст емоційного життя людини становлять ситуативні емоції. Найвищий продукт розвитку емоцій людини – почуття; вони відрізняються незалежністю від ситуацій і станів організму, що складаються, і

виражають стабільні емоційні відносини людини до суспільних явищ, інших людей, самого себе.

Емоція – це загальна активна форма переживання організмом своєї життєдіяльності. Відповідно розрізняють прості емоції – переживання, які пов'язані з фізичним задоволенням, задоволенням від музики, пейзажу тощо. **Стенічні** емоції і почуття – ті, що посилюють активність, спонукають до діяльності – та **астенічні** емоції, які пригнічують людину, послаблюють її активність, деморалізують. До базових емоцій відносять: *радість, задоволення, подив, смуток (сум), гнів, злість, огиду, зневагу, страх.*

Позначення емоцій у мові та мовленні відбувається лише за їх усвідомленому вживанні чи описі, інакше кажучи, коли людина навмисно висловлює словесно свій емоційний стан. В емотиології під вираженням емоцій розуміється їх безпосереднє мовленнєвий прояв, який репрезентується за допомогою специфічних одиниць – емотивів.

Емотивність – це вираження емоцій в мові, а емоційність – це саме особливість людини проявляти свої емоції. І коли людина бачить в тексті емотивності – це спонукає її відчувати та переживати емоції з героями твору.

Наявність вербальних і невербальних способів вираження емоцій у сукупності з описаною в художньому тексті ситуацією, що породила ту чи іншу емоцію, дають читачеві найповніше уявлення про емоційний стан героя.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРЕДАЧІ ЕМОТИВНОСТІ КИТАЙСЬКОЇ ЛІНГВАКУЛЬТУРИ У ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

2.1 Художній текст як предмет лінгвістичного дослідження

Ще з самого дитинства батьки прививають любов до художнього тексту читаючи нам казки і таким чином зацікавлюючи нас в подальшому читати художні твори. Дитинство є майбутнім всього людства, оскільки у кожному поколінні дітей закладено еволюційна потенція до саморозвитку і самовдосконалення. Завдяки дослідженням у суміжних областях було доведено: дитина – не зменшена копія дорослого, це Людина з особливою будовою тіла, мовою та мисленням. Це Людина в стадії розвитку, яка потребує конструктивного виховно-освітнього впливу, що відповідає нормам культури. Книга для дитини є важливою складовою у процесі дорослішання, у процесі засвоєння ціннісних орієнтирів, саме тому письменники повинні пам'ятати про свою роль у становленні особистості дитини.

Особливе місце у текстах для дітей займає естетична функція мови. Як зазначає К. Б. Мечковська, «естетична функція мови найпомітніша в художніх текстах, проте область її прояву ширша. Естетичне ставлення до мови можливе в розмовній мові, дружніх листах, в публіцистичній, ораторській, науково-популярній мові – тією мірою, якою для тих, хто говорить, мова перестає бути лише формою, лише оболонкою змісту, але набуває самостійної естетичної цінності» (Мечковська, 2000 с. 55). Таким чином, сутність естетичної функції полягає у здатності викликати у людині позитивні емоції, почуття задоволення від прочитаного. Як зазначає М. В. Курилович, головне, що відрізняє естетичну (поетичну) функцію мови – це спрямованість форми словесного вираження не тільки на передачу того чи іншого змісту, а й на самого себе, на власну досконалість, що дозволяє в самій мові відчувати прекрасне. Естетична функція мови вимагає роботи над словом з метою відкрити читачеві і слухачеві прекрасне

у самому слові. Естетичну функцію мають мовні одиниці, які надають чуттєво-ціннісний вплив на читача.

І. Г. Зульцер, відомий естетик XVIII ст., Наголошує: «дбайливе читання найкращих авторів повинно мати великий потяг у виправленні нашого морального смаку, тобто думка, взята з книги, сприяє виправленню людини» (Зульцер, 1792). Зазначається, що читання «розважає нас на самоті; розум наш сповнює мудрістю; приводить нас у стан міркування; виганяє з нас лінощі та шкідливі наслідки ; показує нам спосіб, як витратити час на нашу користь і набувати гарних якостей» (Кухаренко, 2004, с. 23).

Багатозначність тексту призводить до виникнення проблеми його розуміння та інтерпретації. Мова народжує текст, який, в свою чергу, служить засобом висловлювання. На думку М. М. Бахтіна, за кожним текстом стоїть система мови. Текст витканий з висловлювань, але є, з одного боку, нова цілісність стосовно складових його висловлювань, з іншого – характеризується багат шаровістю сенсу. Текст є родове поняття. Художній текст є одним з його різновидів. Художній текст моделює навколишню дійсність людини, що зображує соціальне середовище, людські взаємини: дружбу, любов, ненависть, а також відсутні елементи в реальності (фантастичні твори). Він відбиває всі види дійсності і об'єктивної, і суб'єктивної – вигаданий світ. Таким чином, ідеальним об'єктом моделювання в художньому тексті є свідомість, оскільки тільки свідомість має здатність поєднувати дійсність і вигадувати неіснуюче, передбачати майбутнє (наукова фантастика).

В цілому І. Р. Гальперін вказує на такі категорії тексту як інформативність, перспекція(прогнозування), ретроспекція(погляд в минуле), членування, когезія (форми зв'язку між окремими частинами тексту), модальність, завершеність, підтекст. Особливу увагу дослідник приділяє категоріям завершеності та змісту тексту, зазначаючи, що завершеність – поняття абсолютне, і лише зміст, яким володіє текст, може бути завершеним (переривання контакту між співрозмовниками) (Гальперін. 1981, с. 75).

На думку Л.М. Лосевої, щоб правильно визначити поняття «текст», слід виходити з ознак, властивих усім текстам, а саме:

- 1) текст – це повідомлення у письмовій формі;
- 2) текст характеризується змістовною та структурною завершеністю;
- 3) у тексті виражається ставлення автора до сполученого.

Л.М. Мурзін та А.С. Штерн визначали текст як ряд речень, які у свою чергу складаються з одиниць різних рівнів. Дані дослідники розглядають дві основні властивості тексту – це зв'язність та цілісність. Зв'язність обумовлена лінійністю тексту, і буває двох видів: інтра зв'язність (внутрішня, смислова) і екстра зв'язність (зовнішня, що охоплює субстанційну сторону тексту, в першу чергу – звукову і буквену). Вчені вважають, що складність компонентів тексту (у разі знакова) є спрямованою, і автори ототожнюють її з інтенцією. Цілісність, своєю чергою, обумовлена введенням тексту у відповідні парадигматичні відносини, оскільки, коли І.Р. Гальперін писав про ретроспекцію і проспекцію тексту, він мав на увазі різновиди інтенцій. В одних випадках наступні компоненти зв'язуються з попередніми (ретроспекція), а в інших навпаки, попередні зв'язуються з наступними (проспект).

Художній текст, за Ю.М. Лотманом – певна модель світу, деяке повідомлення мовою мистецтва, що має властивість перетворюватися на моделюючі системи. Відповідно до даного твердження слід звернутися до думки Л.Я. Гинзбурга у тому, що образ автора формує художній текст. Саме думка автора на певний об'єкт відображена в художньому творі. Таким чином, можна зробити висновок, що автор у тексті літературного твору висловлює своє особисте сприйняття світу і дає оцінку навколишньої дійсності (Arnold, 1970с. 31).

У сучасній лінгвістиці поняття «текст» сприймається як багатогранне утворення і як продукт усного чи писемного мовлення, що є «послідовністю вербальних знаків», все частіше привертає увагу дослідників-лінгвістів. Останні досягнення у галузі лінгвістики, особливо когнітивних досліджень, значно доповнюють це поняття. Текст розглядається як реалізація мови у письмовій

формах, так і в усній. Проблема утворення та функціонування тексту лежить на периферії багатьох наук, таких як: лінгвістика, літературознавство, семіотика, поетика та утворює особливу галузь лінгвістики під назвою «теорія (лінгвістика) тексту». Проте досі немає єдиного уніфікованого визначення поняття «текст» внаслідок існування різних текстових типів і форм, що пояснюється багатоплановістю структурно-семантичної та комунікативно-сміслової організацією тексту.

К.Е. Штайн визначає текст як гармонічну єдність, що постає в єдності горизонтальних і вертикальних зв'язків – це гармонійна система, в якій все приведено у відповідність, і проникнути в цю гармонію можна тільки створивши такий самий гармонійний пристрій, що сприяє його розкодуванню. Дослідник пише про особливий «естетичний устрій» художніх творів, який дозволяє автору, за допомогою тих самих слів, створювати індивідуальні художні світи (Slipetska, 2019, с. 83).

В.П. Литвинов розуміє текст як незалежний феномен людського світу, який сприймається як вербалізоване значення. Автор створює певний текст, але саме читач робить текст тим, що є насправді. Отже, сам читач створює своїм ставленням феномен тексту. На думку дослідника, інтенція читача має найбільшу значущість щодо поняття «текст», оскільки для читача текст існує у теперішньому як написаний у минулому.

С.В. Серебрякова трактує текст як цілісну комунікативну одиницю, що характеризується складною формально-граматичною та семантичною організацією своїх компонентів. У рамках певного художнього тексту його компоненти вступають у особливі системні відносини, внаслідок чого набувають нового, інтенційно обумовленого прагматичного та стилістичного ефекту (Серебрякова, 2011, с. 33).

Звертаючись до традиційного розуміння тексту, А.Г. Баранов визначає текст як вербальні твори у різній формі втілення (письмової, усної чи електронної). Дослідник зазначає, що текст є матеріальним проявом комунікації.

А.Г. Баранов наголошує, що більшою мірою визначення тексту залежатиме і від дослідницьких позицій та методологічних установок.

В.А. Кухаренко визначає текст як два або більше закінчених речень, об'єднаних у більшу одиницю для вираження деякої логіко-семантичної єдності. Це відрізок мовного ланцюга, що характеризується смисловою, комунікативною та структурною завершеністю. Як основні категорії тексту В.А. Кухаренко наводить категорію членування, тісно пов'язану з категорією зв'язності. Формальну зв'язність тексту дослідник визначає «поняттям когезія» (В. Дресел), або зовнішня спаяність (К. Кожевнікова). Другим видом зв'язності є когерентність, або внутрішня спаяність (Кухаренко, 1988).

Підсумовуючи наявний досвід у галузі дослідження тексту, І.П. Шишкіна та Є.А. Гончарова пропонують таке визначення тексту: текст є завершеною, з погляду його творця, але в смисловому та інтенційному плані відкритою для множинних інтерпретацій лінійну послідовність мовних знаків, виражених графічним (письмовим) або звуковим (усним) способом, семантико-сміслова взаємодія яких створює певну композиційну єдність, що підтримується лексико-граматичними відносинами між окремими елементами структури, що виникла таким чином.

Дослідники звертають увагу на такі категорії тексту: завершеність, з погляду автора, та відкритість, з погляду адресата; лінійність побудови, з якої впливає композиційна єдність, що реалізується в лексико-граматичній зв'язності; наявність теми, інтенціональність, адресованість, та спосіб вираження (усний та письмовий).

Необхідно також відзначити дослідження закордонних лінгвістів у галузі вивчення текстових категорій. Найбільш авторитетною та визнаною є модель текстуальності («якісна визначеність тексту») В. Дресслера та Р.А. Богранда, згідно з якою виділяються такі категорії тексту:

- когезія (взаємозв'язок компонентів структури тексту: граматико-синтаксична, лексична, ритмічна, графічна);

- когерентність (лінійна семантико-когнітивна зв'язність).

Є.В.Єрофєєва в рамках даного аспекту говорить про цілісність тексту, що визначає єдність інформаційного та тематичного полів останнього, що має впорядкованість, організованість, відкритість інших текстів; співвідносної зі сферою несвідомого). Це комунікативний двосторонній діалектичний процес між адресантом та реципієнтом;

- інтенціональність (комунікативна мета, що дозволяє адресату виводити закладені та можливі смисли, що знову підтверджує відкритість тексту, його процесуальність);

- адресованість (комунікативна спрямованість);

- інформативність (наявність очікуваних/неочікуваних, відомих/невдомих смислових утворень);

- ситуативність (співвіднесеність із комунікативною ситуацією, породженою текстом);

- інтертекстуальність (відтворюваність у конкретному текстовому примірнику інваріантних ознак, що визначаються моделлю його текстопобудови – типу тексту).

Таким чином, текст – це твір мовного процесу, що має комунікативну функціональність, що являє собою лінійну послідовність графічних або звукових знаків, що володіє семантичною зв'язністю (з точки зору не тільки адресанта, а й адресата) у сукупності зі структурною зв'язністю, адресованістю, інформативністю, інтенційністю, ситуативністю, інтертекстуальністю.

Будь-який текст знаходиться у діалогічних відносинах з іншими текстами. Але ці відносини можуть мати різний характер. На думку В.Є. Чернявської, якщо автор навмисно тематизує взаємодію між текстами, робить його видимим для читача за допомогою особливих формальних засобів, ми маємо справу з навмисно маркованою інтертекстуальністю. Причому ця навмисність задається автором і розпізнається адресатом як діалогічна співвіднесеність. У зв'язку з цим С. Загер виділяє три форми інтертекстуальності:

- абстрактну – потенційно можливу інтертекстуальність;
- актуальну, когнітивну інтертекстуальність;
- текстуально виражену інтертекстуальність.

Текст існує як джерело випромінювання, як джерело виникнення численних асоціацій та когнітивних структур у нашій свідомості. Текст є зразком такої складної мовної форми, яка спонукає нас до творчого процесу його інтерпретації, розуміння, тобто до такого роду когнітивної діяльності, яка тягне за собою осмислення накопиченого людського досвіду, закріпленого в описах світу.

2.2 Комплексна методика дослідження емотивності на матеріалі художнього тексту

З метою проведення дослідження емотивності на матеріалі художнього тексту було обрано книгу «Кохання у занепалому місці» за авторством Чжан Айлін. За своїм жанром цей твір є новелою, яка розповідає про Бай Люсу. Головний герой живе в шанхайському будинку батьків на пташиних правах: вона пішла від нелюбого чоловіка і повернулася до родового гнізда. Однак її численні родичі зовсім не радіють такому повороту подій і планують виселити її назад. Коли Бай Люсу знайомиться з ексцентричним бізнесменом, який повернувся до Китаю з-за кордону, у неї з'являється тендітна надія на кохання та щастя. Пара знову зустрічається в Гонконгу, і їх непрості відносини ускладнюються військовими діями, що вирують навколо.

Твір написано у 1954 році. Враховуючи жанрові та композиційно-сюжетні особливості, можна говорити про наявність високої емоційності у тексті, який виражено експліцитно за рахунок різних мовних засобів.

Враховуючи викладене вище та з урахуванням мети й цілей роботи, було здійснено пошук методів дослідження художнього тексту, які б дозволили аналізувати емотивні концепти у творі.

Я. Рейковський розглядає емоційні концепти як «особливу форму метарегуляції психічних процесів, засновану на знаковій репрезентації, яка забезпечує узагальнену, абстрактну, соціально-вироблену категоризацію та організацію інформації про емоційні переживання у вигляді системи взаємопов'язаних мовних значень».

Н. В. Дорофєєва визначає емоційний концепт як «ментальну одиницю високого ступеня абстракції, що виконує функцію метапсихічної регуляції і відображає в мовній свідомості багатовіковий досвід інтроспекції етносу у вигляді загально універсальних і культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання».

Детально розглядаючи емоційні концепти в лінгвокогнітивному аспекті, Н. А. Красавський дає таке широке визначення даного поняття: «Етнічно, культурно обумовлене, складне структурно-сміслове, ментальне, як правило, лексично та/або фразеологічно вербалізоване утворення, що базується на понятійній основі та включає в себе окрім поняття, образ, культурну цінність і функціонально заміщає людині в процесі рефлексії та комунікації предмети (у широкому значенні слова) світу, що викликають упереджене ставлення до них у людини».

Усі наведені визначення вказують на:

- 1) національно-культурну специфіку емоційних концептів, їх безпосередній зв'язок із культурно-історичними цінностями конкретного соціуму;
- 2) високий рівень вербалізації;
- 3) інтенсивність транслювання ними емотивних смислів.

Етномаркованість емоційних концептів визначається такими психосоціокультурними факторами, як: традиції, звичаї, особливості побуту, стереотипи мислення, моделі поведінки і т. д., що історично склалися на всьому періоді формування та розвитку того чи іншого лінгвокультурного соціуму.

Високий ступінь вербалізації та інтенсивності транслювання емотивних смислів емоційними концептами обумовлюється соціально-психологічною

значимістю емоцій для мовної особистості, які виступають важливим регулятором її мовної діяльності, що забезпечує створення особливого середовища для успішної вербальної та невербальної взаємодії в соціумі.

Таким чином, з погляду когнітивної лінгвістики емоційні концепти є ментальними сутностями, що акумулюють весь обсяг знань того чи іншого лінгвокультурного соціуму про емоційну сферу людського буття.

Для методичного оперування емоційними концептами важливими є дві їхні іпостасі – як базового культурно значущого елемента суспільної свідомості конкретного національно-культурного соціуму і як ментальної одиниці свідомості мовної особистості, що забезпечує їй набуття, організацію, зберігання та передачу індивідуалізованого емоційного знання.

Виходячи з таких особливостей матеріалу дослідження, логічним видається використовувати такі методи як:

1. Метод цілісно-текстового аналізу – застосовується до усього тексту як мегалінгвістичної конструкції. За допомогою методу встановлюються загальні інтенції автора, його задум та мотиви, що знаходить відображення у доборі лінгвістичних засобів вираження у тексті.

2. Метод контекстуального аналізу – використовується для розуміння окремих емотивних концептів, виокремлених у широкому загальному текстовому джерелі. Зокрема, використовується для розуміння застосування того чи іншого змісту, який відображено у концепті за допомогою лексичних засобів вираження.

3. Метод контрастивного аналізу (зіставлення) – знаходить відображення при детальному аналізі концептів у межах однієї групи та поміж групами. Його використання дозволяє виявити особливості функціонування емотивних одиниць у тексті за рахунок виявлення схожих рис та відмінностей поміж концептами.

4. Кількісний аналіз, який використано з метою дослідження превалюючих емотивних одиниць з поміж усього загалу виявлених у тексті твору.

5. Компаративний метод, який дозволяє встановити зв'язок між типи емотивними лексико-семантичними одиницями, які було знайдено у тексті з певними емотивно-маркованими контекстами, з якими вони пов'язані.

6. Дескриптивний метод, використання якого обумовлене необхідністю опису встановлених зв'язків та виявлених лінгвістичних особливостей об'єктів, які досліджуються.

7. Статистичний метод, який дозволяє описати виявлені типології та диференційні ознаки емотивної лексики у аналізованому творі та встановити загальні відповідності й закономірності лінгвістичного характеру.

Загальним методом проведення дослідження є індукційний, адже логіка дослідження передбачає побудову певної системи та висновків щодо емотивних концептів та їхнього функціонування у текстах художньої літератури через аналіз окремих концептів та приватних закономірностей їхнього існування.

Підбиваючи підсумки, можна зазначити, що дослідження носить індукційний характер, маючи на меті за окремими особливостями емотивних концептів проаналізувати природу функціональності та відображення особливостей реалізації таких концептів у цілій площині художнього тексту. З цією метою у дослідженні використовуються ряд лінгвістичних та лінгвокультурологічних методів, серед яких метод цілісно-текстового та контекстуального аналізу, метод упорядкування та групування емотивних лексичних одиниць за визначеними принципами, метод зіставлення для виявлення особливостей функціонування емотивних одиниць, кількісний аналіз для встановлення превалюючих емотивних одиниць, компаративний та дескриптивний для встановлення зв'язку між використанням емотивних лексико-семантичних одиниць в тих чи інших емотивно-маркованих контекстах;

статистичний метод з метою виявлення типолічних й диференційні ознак функціонування емотивних лексем; індукційний метод для комплексного аналізу матеріалу дослідження.

2.3. Етапи дослідження емотивності китайської мови на матеріалі художнього тексту

Враховуючи методологічні особливості дослідження, викладені у попередньому підрозділі, важливим залишається розкрити етапи його проведення для розуміння ходу дослідження.

На першому, підготовчому етапі дослідження, формувалася загальна структура щодо його проведення – визначалися об'єкт та предмет дослідження, приблизна структура, яка знайшла відображення у формі схеми плану магістерської роботи. На цьому ж етапі було обрано матеріал, на якому проведено дослідження – книга «Кохання у занепалому місті» за авторством Чжан Айлін. Крім цього, тут же були дібрані методи планованого дослідження та визначено його загальну гіпотезу, яку можна сформулювати як припущення, що лексичне вираження емотивності у китайській мові відрізняється від української з огляду на різницю у лінгвакультурі двох етносів.

На другому, основному етапі дослідження, здійснювалася робота над текстом: так, лексичні одиниці твору «Кохання у занепалому місті» були проаналізовані, що дозволило виокремити більше 100 концептів емотивного характеру. Далі вони були згруповані за семантичною ознакою та проаналізовані у групах. Це дало змогу отримати висновки щодо особливостей лексичного вираження емотивності у китайській мові, що і було основним завданням дослідження, яке планувалося.

На третьому, завершальному етапі, була проведена робота з публікації та обговорення результатів дослідження. Зокрема, були підготовлені та оприлюднені відповідні наукові публікації, аби обговорити встановлені факти з українською та світовою науковою спільнотою, а загальні результати

дослідження було оформлено у вигляді цієї роботи, враховуючи наявні вимоги Міністерства освіти і науки України та Київського національного лінгвістичного університету, які висуваються до робіт відповідного рівня.

Отже, дослідження емотивності китайської мови проходило у три етапи – підготовчий, основний та завершальний, - що дозволило провести дослідження з відповідністю до наявних вимог сьогодення та реалізувати мету магістерської роботи.

2.4 Передача емоцій при перекладі китаємовного тексту

На сучасному етапі розвитку міжкультурної комунікації, у кожного є доступ до кінопродукції з усього світу. У процесі передачі емоцій перекладачеві необхідно виконати переклад таким чином, щоб передача емоції словами, а не лише візуально стала зрозумілою і українськомовному реципієнту. Однак прийоми та методи передачі емоцій в аудіо медіальних текстах вивчені недостатньо добре. Та потрібно розібратися чи є у лінгвістиці місце емоційної складової.

Думки вчених щодо цієї проблеми сильно розходяться. Деякі вважають, що когнітивність є основною функцією мови, а отже вивчення емоційної її складової виключається повністю (К. Бюлер, Е. Сепір, Г. Гійом). Інші ж навпаки, виділяють вираження емоцій як домінуючу функцію мови (Ш. Баллі, М. Бреаль). На думку К. Кербрата Орекьоні, місце емоцій у лінгвістиці ХХ ст. мінімальне, оскільки проблема вираження почуттів, на її думку, не є основною. (Кербрат Орекьоні, 1977). Насправді основною функцією мови є передача необхідної інформації, а також її раціональна обробка та передача іншим поколінням. Проте, очевидно, що ці процеси супроводжуються емоційними переживаннями, появою різних бажань і почуттів, і тому враховувати їх до розгляду з питань лінгвістики неможливо (Шаховський, 2008). Доказом цього є те, що останні двадцять років емоції уважно вивчаються в лінгвістиці.

З'явилася нова галузь мовознавства – так звана емотіологія, у центрі уваги якої виявляється емотивне значення. Емотивність – іманентно властива мові семантична властивість висловлювати системою своїх засобів емоційність як факт психіки, які відображені в семантиці мовних одиниць соціальні та індивідуальні емоції.

Позначення емоцій у мові та мовленні відбувається лише за їх усвідомленому вживанні чи описі, інакше кажучи, коли людина навмисно висловлює словесно свій емоційний стан. В емотіології під вираженням емоцій розуміється їх безпосереднє мовленнєвий прояв, який виробляється з допомогою специфічних одиниць – емотивів. На думку В.І. Шаховського, найменування емоцій не відносяться до емотивної лексики, оскільки є не безпосереднє почуття, а лише логічну думку про нього, тобто є його понятійним позначенням. А якщо слово лише означає емоцію, то воно не є емотивним. (Шаховський, 2008)

Оскільки завдання побудови цілісної, багаторівневої психологічної теорії базових емоцій не була вирішена, то в лінгвістів, які звертаються до проблем мовної реалізації емоцій, виникають певні труднощі. Однією є те, що класифікації емоцій дуже різноманітні. Ймовірно, універсальну класифікацію емоцій створити взагалі неможливо. Остаточного переліку основних емоцій немає ні в психології, ні в фізіології (психологи налічують понад 500 різних емоцій).

Досить важкими є процеси позначення емоцій. За спостереженнями лінгвістів, практично у розмові ми часто використовуємо одне й те саме слово позначення різних емоцій, отже їх дійсний характер стає ясним лише з контексту. Так само одну і ту ж емоцію можна позначити різними словами. Наприклад: 把方才那一幕细细一想，不觉又心酸起来。 - Подумавши про це, мною знову оволодів сум.(Коли я подумав про це щойно, мені знову стало сумно)

自己正伤心着，隐隐地听得那边屋里有人高声叱骂，又有人摔门，又有人抽抽咽咽地哭泣。Поки мені було сумно, я віддалено чув, як хтось кричить і свариться в кімнаті, хтось грюкає дверима, а хтось ридає і плаче.

Таким чином, враховуючи всі важкі та невирішені питання психологічної теорії емоцій, лінгвісти в першу чергу досліджують власне мовні механізми позначення та вираження емоцій. Механізми мовного вираження емоцій та їх мовного позначення принципово різні. Існує термінологічне розмежування лексики емоцій та емоційної лексики. Лексика емоцій зорієнтована на об'єктивацію емоцій у мові (номінативна функція), емоційна лексика пристосована для вираження емоцій мовця та емоційної оцінки об'єкта мови (експресивна та прагматична функції). Таким чином, лексика емоцій включає слова, предметно-логічне значення яких становлять поняття про емоції. До емоційної лексики відносяться емоційно забарвлені слова. Беручи до уваги відмінність природи емотивної зарядженості цих слів, треба враховувати, що лексика тієї та іншої множини бере участь у відображенні емоцій людини. Вона співвідноситься зі світом емоцій та відображає цей світ.

Так звана категорія емотивності служить основою єдиної моделі глобального опису безлічі емотивної лексики. Ця категорія поки що має дискусійний характер, термінологія її також до кінця не продумана, але статус її як категорії доведений деякими дослідженнями. Насамперед, розкривається відмінність емотивності від емоційності: «На мовному рівні емоції трансформуються в емотивність, емоції – психологічна категорія, емотивність – мовна» (Aldridge, с. 15).

Під вираженням емоцій розуміють, у першу чергу, маніфестацію їх у мові, що супроводжується внутрішнім та зовнішнім переживанням. Вираження емоцій – це безпосередня комунікація самих емоцій, а не їх позначень.

Сприйняття інформації забезпечують сенсорні системи, куди належать зір, слух, дотик, нюх, смак. Ці сенсорні структури не тільки отримують інформацію із зовнішнього середовища, але й беруть участь в її аналізі та відповідно у формуванні емоцій як реакції на отриману ззовні інформацію.

Мова є одним із інструментів вивчення емотивних проявів людини. Тому одним із сучасних напрямків лінгвістичних досліджень є вивчення саме емоційних станів, що формують глобальну мовну картину світу (Разуванова,

2013). А мова у силу своєї емотивності, як зазначає Ху Мінян, відіграє роль соціальної комунікативної зброї (Ху Мінян, 2004).

Дослідження категорії емотивності є цікавим та актуальним, адже про істину природу людських почуттів можна дізнатись тільки дякуючи тій формі, яку вони набувають, тобто – слову.

Емотивність – це емоційність у мовному дискурсі, тобто чуттєва характеристика об'єкта, виражена мовними засобами почуттів, настрою або переживань людини. Аналізуючи природу емоцій, необхідно звернути увагу на такі компоненти, як суб'єктивне переживання, вербальний опис, психологічна реакція, вплив мотивації, поведінковий прояв емоцій та їх наслідки.

У сучасній китайській мові емоції найчастіше виражаються у мовленні за допомогою інтонаційно-виразних мовних засобів, що включають вигуки, емоційно-оцінну лексику, емотивно-забарвлені речення, фразеологізми.

Вигуки – виражають (але не називають) емоційні та емоційно-вольові реакції на навколишнє середовище. Таким чином, 哎哟/ 哎呀 – виражає здивування, несподіванку, прикрість : 哎哟, 我来不及了! – «От лихо, я спізнюся!»; 哇 – виражає здивування, захоплення : 哇, 你会说中文! – «Ого, ти говориш китайською?».

Емоційно-оцінним значенням можна назвати значення, що передає чуттєве, суб'єктивне ставлення людини до предметів, явищ дійсності. Емоційне забарвлення та суб'єктивна оцінка може бути як позитивною, так і негативною. Наприклад: 可爱 – «милий»; 讨厌 – «набридливий, докучливий» ; 笨蛋 – «дурень»; 财迷 – «скупий».

Емоційно-оцінне значення часто супроводжується експресивними відтінками. Експресія – семантико-стилістична категорія. Експресія – це посилення виразності, винахідливості, підсилення сказаного (все, що робить промову яскравішою, вражаючою). Емоційне забарвлення безпосередньо пов'язане з експресивними властивостями мови, оскільки емоційні засоби мови

завжди експресивні. Наприклад: 恶棍 – «зłodий, негідник»; 美妙 – «прекрасний, чарівний».

Емотивно-забарвлені речення – це такі речення, які несуть в собі емоційний характер, тобто мають емоційне забарвлення. Таке забарвлення може бути контекстним (“ 我没想到你会犯罪。 – «Я і не думала, що ти спроможний вчинити злочин») або ситуативним (“那是谁的一辆车?由于, 我不能离开! “。 – «Чий то автомобіль? Через нього я не можу виїхати!»).

Для того, щоб висловити свої переживання, враження від того чи іншого явища та події, дати їм оцінку, мовець також вдається до фразеологізмів. Фразеологізми – це сталі вирази які складаються з двох або більше слів. Вони часто використовуються як засоби передачі емотивності у мовленні. Наприклад, виражають емоції радості: 欢天喜地 – «бути у захваті, з радістю»; 眉飞色舞 – «з радісним і самовдоволенням обличчям, бути у захваті»; емоції любові :

一见倾心 – «полюбити з першого погляду»; емоції страху(може викликати бажання втекти від небезпеки) : 临阵脱逃 – «бігти з поля бою», «втекти у вирішальну хвилину».

Розподіл словникового складу мови на емоційну та нейтральну раніше вважалось невиправданим, оскільки будь-яке слово дискурсивне і може бути емоційно зарядженим (Шаховский, 1984). Наприклад : “怎么会这样?” – «Як же так?» (вираження відчаю) зазвичай виступає як вираження відчаю, але в деяких ситуаціях може виражати радість.

Таким чином, проаналізувавши емотивність у мовленні сучасної китайської мови, виявлено, що основними мовними засобами вираження категорії емотивності є вигуки, емоційно-оцінна лексика, фразеологізми та емотивно-забарвлені речення.

Категорія емотивності є невід’ємним аспектом мовного дослідження, адже існування типових емоційно значущих ситуацій міжкультурного людського спілкування зумовлює наявність умов для виявлення спільних емоційних тем.

Висновки до Розділу 2

У ході дослідження було встановлено, що текст – це твір мовного процесу, що має комунікативну функціональність, що являє собою лінійну послідовність графічних або звукових знаків, що володіє семантичною зв'язністю (з точки зору не тільки адресанта, а й адресата) у сукупності зі структурною зв'язністю, адресованістю, інформативністю, інтенційністю, ситуативністю, інтертекстуальністю.

Будь-який текст знаходиться у діалогічних відносинах з іншими текстами. Але ці відносини можуть мати різний характер. На думку В.Є. Чернявської, якщо автор навмисно тематизує взаємодію між текстами, робить його видимим для читача за допомогою особливих формальних засобів, ми маємо справу з навмисно маркованою інтертекстуальністю. Причому ця навмисність задається автором і розпізнається адресатом як діалогічна співвіднесеність. У зв'язку з цим С. Загер виділяє три форми інтертекстуальності:

- абстрактну – потенційно можливу інтертекстуальність;
- актуальну, когнітивну інтертекстуальність;
- текстуально виражену інтертекстуальність.

Текст існує як джерело випромінювання, як джерело виникнення численних асоціацій та когнітивних структур у нашій свідомості. Текст є зразком такої складної мовної форми, яка спонукає нас до творчого процесу його інтерпретації, розуміння, тобто до такого роду когнітивної діяльності, яка тягне за собою осмислення накопиченого людського досвіду, закріпленого в описах світу.

Представлене дослідження носить індукційний характер, маючи на меті за окремими особливостями емотивних концептів проаналізувати природу функціональності та відображення особливостей реалізації таких концептів у цілій площині художнього тексту. З цією метою у дослідженні використовуються ряд лінгвістичних та лінгвокультурологічних методів,

серед яких метод цілісно-текстового та контекстуального аналізу, метод упорядкування та групування емотивних лексичних одиниць за визначеними принципами, метод зіставлення для виявлення особливостей функціонування емотивних одиниць, кількісний аналіз для встановлення превалюючих емотивних одиниць, компаративний та дескриптивний для встановлення зв'язку між використанням емотивних лексико-семантичних одиниць в тих чи інших емотивно-маркованих контекстах; статистичний метод з метою виявлення типолічних й диференційні ознак функціонування емотивних лексем; індукційний метод для комплексного аналізу матеріалу дослідження.

Дослідження емотивності китайської мови проходило у три етапи – підготовчий, основний та завершальний, - що дозволило провести дослідження з відповідністю до наявних вимог сьогодення та реалізувати мету магістерської роботи.

Проаналізувавши емотивність у мовленні сучасної китайської мови, виявлено, що основними мовними засобами вираження категорії емотивності є вигуки, емоційно-оцінна лексика, фразеологізми та емотивно-зabarвлені речення.

Категорія емотивності є невід'ємним аспектом мовного дослідження, адже існування типових емоційно значущих ситуацій міжкультурного людського спілкування зумовлює наявність умов для виявлення спільних емоційних тем.

РОЗДІЛ 3

ЛЕКСИЧНЕ ВИРАЖЕННЯ ЕМОТИВНОСТІ В СУЧАСНОМУ КИТАЙСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ

Емоційний концепт – це ментальна абстрактна одиниця, що відображає багатовіковий досвід народу у вигляді загально-універсальних та культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання. З точки зору лінгвістики, для вчених дуже значуще вираження емоцій людини мовними одиницями та їх відображення в усному та писемному мовленні.

П. Екман розрізняв сім людських емоцій, які були названі основними (універсальними), у зв'язку з можливістю їхнього безпосереднього відображення на обличчі: радість/щастя, здивування, страх, огида/зневага, смуток, гнів/лють та інтерес/цікавість.

Ці емоції визнані універсальними (міжнародними), оскільки вони подібним чином тлумачаться носіями різних мов. Решта емоцій відносяться даним вченим до додаткових і розрізняються як і у кожній культурі.

3.1 Вербалізація емотивного концепту «страх»

Страх відноситься до базових емоцій. К. Ізард пропонує наступне розуміння даної емоції: «страх складається з певних і цілком специфічних фізіологічних змін, експресивної поведінки та специфічного переживання, що виникає з очікування загрози або небезпеки» (Ізард, 1980, с. 33]. В античні часи для людини було практично неможливим оцінити справжні причини виникнення стану тривоги та занепокоєння. Поява страху обумовлювалося нерозумінням і невідомістю причин подій, що відбуваються навколо нього, саме невміння античних людей визначити причинно-наслідкові відносини в навколишньому світі визначало багато в чому поява страху.

Дослідженням природи страху займалися ще античні філософи: Епікур, Платон, Лукрецій та Аристотель. Серен К'єркегор один із перших поставив питання у філософії про роль емоції «страху» для людини. На його думку, страх – це метафізичне занепокоєння, яке виникло внаслідок результату рефлексії про буття. Серен К'єркегор відзначає важливість цієї емоції у розвитку людини: «кожен індивід повинен пройти через випробування і навчитися боятися, щоб не постраждати при зіткненні зі страхом через те, що він раніше його ніколи не відчував. Людина, яка навчилася «правильно» боятися – навчилася найголовнішого у житті. Якби людина була ангелом або твариною, вона не могла відчувати страху. Але оскільки людина - це синтез фізичного і духовного, то він може боятися, і чим більше він боїться - тим більше він Людина» (Крисанова,

2014, с. 78). П. Тілліх також наголошує на позитивному аспекті цієї негативної емоції: страх – є сила, яка породжує відчай, що породжує сміливість, яка й перемагає над самим страхом.

Зигмунд Фрейд пропонує розмежовувати стан остраху, переляку і страху залежно від ставлення до небезпеки: страх є очікуванням небезпеки, переляк передбачає момент несподіванки у настанні небезпеки, а страх передбачає певний об'єкт.

У тексті відзначаються такі основні лексеми з інтегруючим значенням «зазнавати/виявляти/доставляти стан сильної тривоги, занепокоєння, душевного сум'яття»:

Боятися: 她母亲不放心让她孤身留在香港。 - Її мама боїться залишати її саму в Гонконзі.

Моторошно: 山上走路怪怕的。 - Ходити по горах дуже моторошно.

Волосся стало дибки (вд страху): 乔琪明明知道是猫头鹰，依旧毛骨悚然，站住了脚，留神谛听。 — Чіао Чі знала, що це сова, але все одно була налякана, стояла на місці й уважно слухала.

Страх: 薇龙仔细再向那人一看，吓得心里扑通扑通跳 — Вей Лун знову уважно подивилася на чоловіка, і її серце забилося від страху.

Наляканий: 现在他爸爸见了他，只感到愤怒与无可奈何，私下里又有点怕 Тепер, коли батько побачив його, він був лише злий і безпорадний, і трохи наляканий.

Боюсь: 你看这位姑娘也不像是使大钱的人，只怕还买不动我呢！ - Ця дівчина не схожа на багачку боюсь, що поки вона не зможе купити мене.

Боюсь: 只怕被他们瞧见了 — Боюся, що вони це побачать.

Боязнь: 就有你这样的傻子，你是怕折了你的福还是怎么着？ - Є такий дурень, як ти, ти боїшся втратити удачу чи що?

Тремтячи: 他颤声问道：“丹朱，你有点儿喜欢我么？……一点儿？”—

Він тремтячим голосом запитав: "Данджу, я тобі хоч трохи подобаюсь?"
..... Трохи? "

Боюсь: 恐怕我没有那么大的奢望。 — Боюся, у мене не так багато надії.

Страх: “我怕你，我一直没敢对你说，因为你是我所见到的最天真的女孩子，最纯洁的。” — "Я боюся тебе, і я ніколи не наважувався тобі сказати, бо ти найневинніша дівчина, яку я коли-небудь зустрівав.

Злякалася: “姚太太见他把脖子都气紫了，怕他动手打人，连忙把他往外推。” – «Коли пані Яо побачила, що його шия стала багряною від злості, вона злякалася, що він вдарить її, тому виштовхала його з кімнати.»

Жах: 她的未来，也是如此——不能想，想起来只有无边的恐怖。 — Так само і з її майбутнім — вона не може думати про нього, вона думає лише про безмежний жах.

Боязнь: “多谢婶子—可是我这会子身子有点不舒服，实在不能够见人，只怕失魂落魄的，说话闯了祸。” - «Дякую, тітонько, але зараз я почуваюся трохи некомфортно, і я справді не хочу бачити людей, я боюся, що я втрачу розум і потраплю в проблеми сказавши щось не так».

Страх також може проявлятися в тексті за допомогою опису зовнішності: 薇龙把脸胀得通红，咬着嘴唇不言语，半晌才道：“你怎么知道她...” Вей Лон почервоніла, прикусила губу, не сказавши жодного слова, і через деякий час сказала: «Звідки ти її знаєш...».

3.2 Вербалізація емотивного концепту «радість»

Емоційний стан «радість» з погляду мовної об'єктивації та описи невербальних проявів переживання даної емоції привертала увагу багатьох дослідників, проте концепт «радість» не отримав достатнього висвітлення у порівняльних дослідженнях китайської та української етнолінгвокультур.

Радість входить до списку фундаментальних емоцій і має такі основні характеристики, як універсальність, впізнаваність, можливість вербалізації. Радість є одним із універсальних емоційних станів людини і характеризується як одна з основних позитивних емоцій людини, внутрішнє почуття задоволення та щастя.

Радість - позитивна емоція, що характеризується, на думку К. Ізарда, переживанням задоволеності самим собою або зовнішнім світом.

На думку дослідників, які займаються вивченням невербальної поведінки, стійкими і більш менш однозначними є лише експресивні коди основних емоційних станів людини. Інші методи невербального кодування схильні до впливу великої кількості чинників і залежить від ситуації спілкування, статі, віку, ступеня важливості співрозмовників друг для друга, культурних і етнічних норм, індивідуальних особливостей особистості.

При дослідженні особливостей словесного відображення даного емоційного концепту в китайській мові необхідно враховувати міжкультурну специфіку прояву даної емоції в аналізованих культурах, оскільки такі емоційні категорії, як, наприклад, гнів, радість, смуток чи огида, є і лінгво-, і культурно-специфічними.

Особливістю вираження емоційного стану людини у вигляді невербальних засобів комунікації і те, що його вербалізація можлива як у рівні вільних (нефразеологічних), і лише на рівні стійких поєднань (фразеологічних одиниць)

Почуття радості легко розпізнається в тексті: воно зазвичай супроводжується сміхом або посмішкою. К. Г. Ланге наступним чином відзначає особливості фізіологічного перебігу почуття радості в організмі: відбувається збудження рухових центрів, посилення кровотоку в дрібних судинах, що може призвести до зміни кольору шкіри, до внутрішніх органів надходить більше кисню, що покращує обмін речовин. У героїв літературних текстів почуття радості супроводжується описом фізіологічних та поведінкових характеристик:

Наприклад, зміни в поведінці: 暖融融的感觉, 泛上她的心头, 心里热着, 手脚却是冷的, 打着寒战。 — Тепле почуття переповнило її серце, на серці було тепло, але руки й ноги були холодні, тремтіли.

Зміни в зовнішності: 薇龙一个人在太阳里立着, 发了一会呆, 腮颊晒得火烫。 - Вей Лун деякий час стояла сама на сонці, її щоки палали .

С. В. Іонова відносить дану лексику, що вказує на причину, результат, непряму ознаку емоції, а також слова, що позначають способи невербального вираження емоцій, потенційно емотивної лексики (Іонова, 1998,с. 43).

У тексті відзначаються такі лексеми зі значенням «випробовувати (виявляти)/доставляти радість»:

Щастя: “谢天谢地, 我没有这么样的一个男朋友!” — «На щастя, у мене немає такого хлопця!»

龙道: “你给我快乐!” – Вей Лун сказала : «Ти даруєш мені щастя!»

“仿佛我没有权利这么快乐! 其实, 我快乐, 又不碍着你什么!” - «Наче я не мав права бути таким щасливим! Насправді, я щасливий, і тебе це не має бентежити.»

“今儿你是双喜呀! 听说你跟波兰.....订婚了, 是不是?” — «Сьогодні ти подвійно щасливий! Я чув, що ти з Паланкою заручений... чи не так?»

Посмішка: “原是浓浓的堆上一脸笑, 这时候那笑便冻在嘴唇上。” – «Спочатку на його обличчі була яскрава посмішка, але цього разу усмішка застигла на його губах.»

Очі повні сміху: “乌浓的笑眼, 笑花溅到眼睛底下, 凝成一个小酒涡。姚太太见她笑了, 越发煞不住要笑。” – « Очі її були такі повні сміху, що навіть бризнули під очі, утворивши невеличкий винний вихор. Коли пані Яо побачила її сміх, вона не змогла втриматися від сміху.»

Така емоційна категорія, як радість, яка, хоч і розглядається деякими дослідниками як універсальний концепт, все ж таки має національно-культурну

своєрідність, яка втілюється в ряді лексичних і фразеологічних одиниць, що мають відношення до невербальної поведінки.

3.3. Вербалізація емотивного концепту «смуток»

Емоції є важливим фрагментом як наукової, так і мовної картин світу. Уявляючи собою одну з фундаментальних людських емоцій, смуток є невід'ємним компонентом духовної культури. Емоція печалі, при всій своїй універсальності, виявляє в різних мовах певну специфіку вербалізації, обумовлену властивою суб'єктивністю інтерпретації навколишньої дійсності, що представляє безперечний інтерес для лінгвістики.

Смуток – стан душевної гіркоти. Печаль викликається розлукою, почуттям самотності, невдачею досягнення мети, розчаруванням, тобто, нездійсненою мрією. Туга визначається як душевна тривога, сполучена з сумом. Вона супроводжується очікуванням наслідків, гірким жалем про те, що сталося, безвихіддю, неясністю.

Таким чином, туга може бути охарактеризована як негативна емоція, оскільки викликають негативні відчуття та вони спричиняють несприятливі наслідки. Людина сумує, засмучується, тужить, не маючи можливості прогнозувати ситуацію. Усвідомлення безсилля і викликає тугу. Зневіра – це такий стан, який затьмарює надію, занурює у душевну апатію. Вона пов'язана з несприятливим прогнозом на результат процесу, що ще незакінчився, коли ще залишаються шанси на успіх. Коли ж людиною оволодіває відчуття безнадійності чи результат стає зрозумілим, з'являються інші емоції – розчарування, розпач, смуток, горе.

Реалізація цих концептів знайшла своє відображення і у китайській мові у межах дослідження:

Сльози: 滚下来的两行珠泪, 更觉得冰凉的, 直凉进心窝里去, 抬起手背来揩了一揩, 一步懒似一步的走进回廊, 在客室里坐下。 -

Гігантські сльози, що стікали по її обличчю холодило її серце, вона

підняла тильну сторону долоні й витерла їх ліниво йдучи по коридору та присіла у вітальні.

Біль,сльози: 薇龙见了，心里一牵一牵地痛着，泪珠顺着脸直淌下来，连忙向前继续走去。— Коли Вей Лун це побачила, вона відчула біль у серці, сльози текли по її обличчю, і вона поспішно продовжувала йти вперед.

Відчай,смуток: 哪！蜜秋儿太太又哭了，她说：“为什么我这孩子也跟我一样的命苦！— Оо! Місіс Мік'юер знову заплакала і сказала: «Чому мою дитину спіткала така ж доля, як і мене!

Смуток: 愆细把脸埋在帐子里，呜呜咽咽哭了起来道：“我求你们不要问我……我求你们！但是，你们答应我别去找他。我不愿意见他；我受不了。他是个畜生！” - Су Сі сховала обличчя в намет і ридуючи благала : «Я прошу вас не питати мене... Я прошу вас! Але ви обіцяєте мені не йти до нього. Я не хочу бачити його; я не витримаю. Він звір!»

Відчай: 传庆听他这口气与自己的父亲如出一辙，忍不住哭了。Чуань Цин не міг стримати плачу, коли почув, що його тон був таким же, як і у його батька.

心心哭得越发嘹亮了，索性叫喊起来，道：“把我作弄得还不够！我——我就是木头人，我也受不住了哇！” - Синь Синь плакала все голосніше і голосніше, і просто кричала: «Ви ще не досить знущалися наді мною! Я... Я хоча і дерев'яна, але більше не витримаю!».

“爸爸！爸爸！爸爸你得替我做主！你——若是一撒手去了，叫我怎么好呢？”- «Тату! Ти мусиш щось зробити для мене, тату! Якщо ти... якщо ти помреш, що я буду робити?».

Образа: 传庆只觉得胸头充塞了吐不出来的冤郁。— Чуань Цин тільки відчував, що його груди наповнені образами, які не можна було забути.

Отже, смуток у китайській мові репрезентований не лише власне смутком, а й такими семантично близькими поняттями, як образа, сльози, відчай, біль – тобто, комплексом переживань, які об'єднані спільним негативним відчуттям.

3.4. Вербалізація емотивного концепту «закоханість»

Як стверджує П. В. Симонова, любов є певним різновидом потреби, яка виникла під впливом соціального середовища, етики та світогляду того чи іншого суспільства (Симонов, 1966, с. 44). Залежно від обставин навколишньої дійсності любов може викликати низку емоцій: радість, захоплення, образу, ревності, смуток, обурення. Любов є дуже сильним почуттям, здатним навіть оживити та спонукати до певних дій, як зазначає Лоренц (1994), протилежне почуття – ненависть.

Як от любити можна не тільки людину, а й також якийсь предмет. Існує любов до роботи, до людини, до життя, до хобі. А от закоханим можна бути тільки в людину.

Вивчення процесів концептуалізації світу у сучасній лінгвістиці є одним із перспективних напрямів нової парадигми теорії мови. Концептуальні дослідження об'єктивують нове тлумачення слів, особливо такого багатозначного, семантично диференційованого, що має визначальний вплив на філософію та культуру соціуму як слово «любов».

Поняття «любов» належить до глобальних понять. Воно стоїть в одному ряду з такими поняттями, як «людина», «всесвіт», «життя», «гріх», «слово» і т.д.

Розглянемо декілька прикладів на вираження емотивного концепту «закоханість»:

“你不爱他，可是你要他爱你，是不是？”—«Ти не любиш його, але ти хочеш, щоб він любив тебе, чи не так?».

“她对爱认了输。” — «Вона відмовилася від кохання.»

У даних прикладах закоханість репрезентується за допомогою слова 爱-кохання.

“怎么独独这一次，你这么关心呢？你也有点喜欢他罢？”— «Чому ти так піклуєшся про нього? Він тобі теж трохи подобається?»

У даному прикладі закоханість репрезентується за допомогою слова 喜欢-подпбатися.

“她没有想到传庆竟会爱上了她。”— «Вона не очікувала, що Чуаньцин закохається в неї.»

У даному прикладі закоханість репрезентується за допомогою слова 爱上-закохатися.

Узагальнений прототип, семантична модель кохання, побудована на основі аналізу уявлень про неї в науковому типі свідомості - в етичних та психологічних дослідженнях і словниках, виглядає наступним чином: любов - це почуття, що викликається у суб'єкта переживанням центрального місця цінності об'єкта в системі його особистісних цінностей при умови раціональної невмотивованості вибору цього об'єкта та його індивідуалізованості-унікальності.

Кохання - почуття, що розвивається та вмирає, здатність до кохання у людини залежить від природного та вікового ресурсу. Закоханість супроводжується у людини зміною погляду світ і коханого, і навіть депресивно-ейфорическими проявами. Любов сповнена антиномій: вона амбівалентна - включає момент ненависті до свого партнера, разом із насолодою приносить і страждання, вона - результат вільного вибору об'єкта і крайньої від нього залежності.

Таким чином, почуття «закоханість» широко представлена на лексичному рівні у літературі.

3.5. Вербалізація емотивного концепту «здивування»

Здивування – це емоція, спричинена різкою зміною ситуації. Як зазначає К. Ізард, «здивування не можна назвати емоцією у власному значенні цього слова, бо воно не має того набору характеристик, які притаманні таким базовим емоціям, як радість чи смуток» (Ізард, 1980 с. 55). При цьому дослідник включив «здивування» у 10 базових емоцій. Здивування займає проміжне положення між позитивними та негативними емоціями і є короткочасним переживанням (станом), яке настає несподівано і швидко минає.

Про роль емоції здивування у житті писав ще Платон і Аристотель. Аристотель зазначав, що саме здивування привело людей до філософствування: «вони здивувалися насамперед тому разючому, що відкривається їм, потім вони йшли поступово далі і питали про зміни місяця, сонця, небесних світил та виникнення всього. Здивування наполегливо вимагає пізнання. Здивовано я усвідомлюю своє незнання. Я шукаю знання, але заради самого знання, а не «заради якоїсь спільної потреби»».

Здивування як базисна емоція є невід'ємним компонентом емоційної картини світу, що володіє як універсальними, так і специфічними характеристиками в процесі вербалізації. Це своє чергу разом із апоцентричною спрямованістю емоційних концептів зумовлює актуальність наукового дослідження його репрезентації.

Прямим номінантом розглянутого концепту є іменник, який згідно з словниковими дефініціями позначає враження від чогось несподіваного і дивного, незрозумілого; стан, викликаний сильним враженням від чогось, що вражає несподіванкою, надзвичайністю, дивністю чи незрозумілістю; стан, викликаний сильним враженням від чогось незвичайного, несподіваного, дивного, незрозумілого; здивування; процес дії на дієслово дивувати, дивуватися, результат такої дії; стан, викликаний сильним враженням від чогось, що вражає несподіванкою, надзвичайністю, дивністю.

Синонімом подиву є іменник здивування, що означає крайнє здивування, у зв'язку з чим у словниках синонімів вказується на те, що його викликає сильніший вплив і враження, зроблене чимось. Таким чином, за даними

словникових визначень, ми можемо виділити такі важливі визначення, як стан, дія, враження, несподіванка, дивність, незрозумілість, надзвичайність. Крім цього, до цього списку включається і синонім здивування.

Зазначені когнітивні ознаки здивування обумовлені тим, що ця емоція розглядається як перехідна, здатна в подальшому переростати в інший стан. Слід зазначити, що це перехідність, мінливість, плинність є особливістю базисних емоцій, але з подиву, мабуть, це буде фундаментальною рисою. Так, Ізард зазначає, що основна функція здивування полягає в тому, щоб підготувати людину до ефективної взаємодії з новою раптовою подією та її наслідками. Здивування звільняє нервові шляхи, готує їх до нової активності, відмінної від попередньої. Наприклад:

- здивування, що переходить у гнів, обурення;

“咦? 你怎么也拍起手来?” — «А? Чому ти плескаєш в долоні?»

“哦, 是吗? 他不喜欢她, 他欢喜谁?” — «О, так? Вона йому не подобається, хто йому подобається?»

“好端端怎么想起来的, 造这样的谣言!” — «Як ви могли додуматися до таких чуток безпідставно!».

“是吗? 嫂子并没有留过我, 怎见得留不住?” — «Невже? Невістка мене не тримала, то як ти можеш казати, що не могла?».

“你又是什么好人? 趁早不用在我跟前假撇清! 且不提你在外头怎样荒唐, 只单在这屋里……老娘眼睛里揉不下沙子去! — «Що ти знову за гарна людина? Не треба робити вигляд, що очищаєш своє ім'я переді мною, поки не пізно! Не будемо згадувати, наскільки ви дурні на вулиці, але в цій кімнаті…… я не можу закрити очі на все, що відбувається!».

“咦? 那么些个核桃, 吃得差不多了。” — «Га? Так багато волоських горіхів, що майже з'їли. ».

- здивування, що переходить у страх, жах;

“怎么你孩子也有了两个? — «А як це у тебе теж двоє дітей?»

“她跟我生了气么?” — «Вона на мене сердиться?»

“天哪，你没挨着他的肉，你不知道没病的身子是多好的……多好的……” — «Боже мій, ти не був поруч з його плоттю, ти не знаєш, як добре ..... тіло, яке не хворіє .....»

- подив, що переходить у радість, захоплення.

“哦? 你觉得他这么有吸引力么?” — «О? Ти вважаєте його таким привабливим?»

“真的? 真有这样的事?” — «Справді? Чи справді таке є?»

В основі подібної особливості подиву, на думку дослідників, лежить його нейтральність та нетривалість. Незважаючи на те, що цю емоцію може випробувати кожен, вона досить складно описується. Почасти це пояснюється тим, що здивування недовговічне, але ще важливішу роль відіграє та обставина, що в мить здивування наш розум ніби стає порожнім, всі розумові процеси наче зупиняються.

Саме тому реакція подиву не отримує достатнього осмислення. Дивуючись, ми не знаємо, як реагувати на стимул; його раптовість породжує в нас почуття невизначеності. У нашому матеріалі ця риса подиву відображається у вживанні словосполучень з прикметниками та чисельниками.

Здивування має нейтральний характер, зумовлений невідповідністю очікуваної та реальної ситуації, яка завдяки своїй несподіванці може розвиватися за різним сценарієм. Здивування може й надалі зберегти чуттєво-нейтральний характер і згаснути, якщо зміна ситуації не торкається інтересів людини. Якщо ж вона небайдужа, то здивування набуває позитивного або негативного забарвлення, тобто перетворюється на приємне або неприємне здивування.

При цьому здивування постає як афект подиву, тобто, дуже сильне короткочасне почуття, пов'язане з тривалою реакцією чи повною нерухомістю. Ця двоїстість, характерна для даного емоційного концепту, відбивається у його здатності до вербалізації за допомогою словосполучень, до складу яких включені прикметники, протилежні характеру своєї оцінки.

Висновки до Розділу 3

Емоційний концепт – це ментальна абстрактна одиниця, що відображає багатовіковий досвід народу у вигляді загально-універсальних та культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання. З точки зору лінгвістики, для вчених дуже значуще вираження емоцій людини мовними одиницями та їх відображення в усному та писемному мовленні.

П. Екман розрізнив сім людських емоцій, які були названі основними (універсальними), у зв'язку з можливістю їхнього безпосереднього відображення на обличчі: радість/щастя, здивування, страх, огида/зневага, смуток, гнів/лють та інтерес/цікавість.

Ці емоції визнані універсальними (міжнародними), оскільки вони подібним чином тлумачаться носіями різних мов. Решта емоцій відносяться даним вченим до додаткових і розрізняються як і у кожній культурі.

Страх відноситься до базових емоцій. К. Ізард пропонує наступне розуміння даної емоції: «страх складається з певних і цілком специфічних фізіологічних змін, експресивної поведінки та специфічного переживання, що виникає з очікування загрози або небезпеки» (Ізард, 2007, с.293). В античні часи для людини було практично неможливим оцінити справжні причини виникнення стану тривоги та занепокоєння. Поява страху обумовлювалося нерозумінням і невідомістю причин подій, що відбуваються навколо нього, саме невміння античних людей визначити причинно-наслідкові відносини в навколишньому світі визначало багато в чому поява страху.

У тексті відзначаються такі основні лексеми з інтегруючим значенням «зазнавати/виявляти/доставляти стан сильної тривоги, занепокоєння, душевного сум'яття».

Емоційний стан «радість» з погляду мовної об'єктивації та описи невербальних проявів переживання даної емоції привертала увагу багатьох дослідників, проте концепт «радість» не отримав достатнього висвітлення у порівняльних дослідженнях китайської та української етнолінгвокультур.

Радість входить до списку фундаментальних емоцій і має такі основні характеристики, як універсальність, впізнаваність, можливість вербалізації. Радість є одним із універсальних емоційних станів людини і характеризується як одна з основних позитивних емоцій людини, внутрішнє почуття задоволення та щастя.

Почуття радості легко розпізнається в тексті: воно зазвичай супроводжується сміхом або посмішкою. К. Г. Ланге наступним чином відзначає особливості фізіологічного перебігу почуття радості в організмі: відбувається збудження рухових центрів, посилення кровотоку в дрібних судинах, що може призвести до зміни кольору шкіри, до внутрішніх органів надходить більше кисню, що покращує обмін речовин. У героїв літературних текстів почуття радості супроводжується описом фізіологічних та поведінкових характеристик.

Смуток – стан душевної гіркоти. Печаль викликається розлукою, почуттям самотності, невдачею досягнення мети, розчаруванням, тобто, нездійсненою мрією. Туга визначається як душевна тривога, сполучена з сумом. Вона супроводжується очікуванням наслідків, гірким жалем про те, що сталося, безвихіддю, неясністю.

Таким чином, туга може бути охарактеризована як негативна емоція, оскільки викликають негативні відчуття та вони спричиняють несприятливі наслідки. Людина сумує, засмучується, тужить, не маючи можливості прогнозувати ситуацію. Усвідомлення безсилля і викликає тугу. Зневіра – це такий стан, який затьмарює надію, занурює у душевну апатію. Вона пов'язана з несприятливим прогнозом на результат процесу, що ще незакінчився, коли ще залишаються шанси на успіх. Коли ж людиною оволодіває відчуття безнадійності чи результат стає зрозумілим, з'являються інші емоції – розчарування, розпач, смуток, горе.

Отже, смуток у китайській мові репрезентований не лише власне смутком, а й такими семантично близькими поняттями, як образа, сльози, відчай, біль – тобто, комплексом переживань, які об'єднані спільним негативним відчуттям.

Кохання – почуття, що розвивається та вмирає, здатність до кохання у людини залежить від природного та вікового ресурсу. Закоханість супроводжується у людини зміною погляду світ і коханого, і навіть депресивно-ейфорическими проявами. Любов сповнена антиномій: вона амбівалентна – включає момент ненависті до свого партнера, разом із насолодою приносить і страждання, вона - результат вільного вибору об'єкта і крайньої від нього залежності.

Таким чином, почуття «закоханість» широко представлена на лексичному рівні у літературі.

Здивування має нейтральний характер, зумовлений невідповідністю очікуваної та реальної ситуації, яка завдяки своїй несподіванці може розвиватися за різним сценарієм. Здивування може й надалі зберегти чуттєво-нейтральний характер і згаснути, якщо зміна ситуації не торкається інтересів людини. Якщо ж вона небайдужа, то здивування набуває позитивного або негативного забарвлення, тобто перетворюється на приємне або неприємне здивування.

При цьому здивування постає як афект подиву, тобто, дуже сильне короткочасне почуття, пов'язане з тривалою реакцією чи повною нерухомістю. Ця двоїстість, характерна для даного емоційного концепту, відбивається у його здатності до вербалізації за допомогою словосполучень, до складу яких включені прикметники, протилежні характеру своєї оцінки.

ВИСНОВКИ

Емоції, відображаючи певне ставлення людини до навколишньої дійсності, займають вагомe місце у психічній та когнітивній діяльності людини, тому є предметом вивчення широкого кола наук. Основний зміст емоційного життя людини становлять ситуативні емоції. Найвищий рівень розвитку емоцій людини – почуття; вони відрізняються незалежністю від ситуацій і станів організму, що складаються за певних обставин і виражають емоційне відношення людини до суспільних явищ, інших людей, самого себе.

Емоція – це загальна активна форма переживання організмом своєї життєдіяльності. Відповідно розрізняють прості емоції – переживання, які пов'язані з фізичним задоволенням, задоволенням музики, пейзажу тощо. **Стенічні** емоції і почуття – ті, що посилюють активність, спонукають до діяльності, та **астенічні** емоції, які пригнічують людину, послаблюють її активність, деморалізують. До базових емоцій відносять: радість, задоволення, подив, смуток (сум), гнів, злість, огиду, зневагу, страх.

Позначення емоцій у мові та мовленні відбувається лише за їх усвідомленому вживанні чи описі, інакше кажучи, коли людина навмисно висловлює словесно свій емоційний стан. В емотіології під вираженням емоцій розуміється їх безпосереднє мовленнєвий прояв, який продукується з допомогою специфічних одиниць – емотивів.

Емотивність – це вираження емоцій в мові, а емоційність – це особливість людини вміти проявляти свої емоції.

Наявність вербальних і невербальних способів вираження емоцій у сукупності з описаною в художньому тексті ситуацією, що породила ту чи іншу емоцію, дають читачеві найповніше уявлення про емоційний стан героя.

Текст – це твір мовного процесу, що має комунікативну функціональність, яка відображає лінійну послідовність графічних або звукових знаків, володіє семантичною зв'язністю (з точки зору не тільки адресанта, а й адресата) у сукупності зі структурною зв'язністю, адресованістю, інформативністю, інтенційністю, ситуативністю, інтертекстуальністю.

Будь-який текст знаходиться у діалогічних відносинах з іншими текстами. Але ці відносини можуть мати різний характер. Існує суголосна думка про те, що у випадку, якщо автор навмисно тематизує взаємодію між текстами, робить його видимим для читача за допомогою особливих формальних засобів, маємо справу з навмисно маркованою інтертекстуальністю. Причому ця навмисність задається автором і розпізнається адресатом як діалогічна співвіднесеність.

Текст існує як джерело випромінювання, як джерело виникнення численних асоціацій та когнітивних структур у людській свідомості. Текст є

зразком такої складної мовної форми, яка спонукає до творчого процесу його інтерпретації, розуміння, тобто до такого роду когнітивної діяльності, яка тягне за собою осмислення накопиченого людського досвіду, закріпленого в описах світу.

Наше дослідження носить індукційний характер, маючи на меті за окремими особливостями емотивних концептів проаналізувати природу функціональності та відображення особливостей реалізації таких концептів у цілій площині художнього тексту. З цією метою у роботі використовуються ряд лінгвістичних та лінгвокультурологічних методів, серед яких метод цілісно-текстового та контекстуального аналізу, метод упорядкування та групування емотивних лексичних одиниць за визначеними принципами, метод зіставлення для виявлення особливостей функціонування емотивних одиниць, кількісний аналіз для встановлення превалюючих емотивних одиниць, компаративний та дескриптивний для встановлення зв'язку між використанням емотивних лексико-семантичних одиниць в тих чи інших емотивно-маркованих контекстах; статистичний метод з метою виявлення типологічних й диференційних ознак функціонування емотивних лексем; індукційний метод для комплексного аналізу матеріалу дослідження.

Дослідження емотивності китайської мови проходило у три етапи – підготовчий, основний та завершальний – це дозволило провести дослідження з відповідністю до наявних вимог сьогодення та реалізувати мету проведеної роботи.

Таким чином, проаналізувавши емотивність у художньому дискурсі сучасної китайської мови, виявлено, що основними мовними засобами вираження цієї категорії є вигуки, емоційно-оцінна лексика, фразеологізми та емотивно-зabarвлені речення.

Категорія емотивності є невід'ємним аспектом мовного дослідження, адже існування типових емоційно значущих ситуацій міжкультурно-людського спілкування зумовлює наявність умов для виявлення спільних емоційних тем.

Емоційний концепт – це ментальна абстрактна одиниця, що відображає багатовіковий досвід народу у вигляді загально-універсальних та культурно-специфічних уявлень про емоційні переживання. З точки зору лінгвістики, для вчених дуже значуще вираження емоцій людини мовними одиницями та їх відображення в усному та писемному мовленні.

У тексті відзначаються такі основні лексеми з інтегруючим значенням «зазнавати/виявляти/доставляти стан сильної тривоги, занепокоєння, душевного сум'яття».

Емоційний стан «радість» з погляду мовної об'єктивації та описи невербальних проявів переживання цієї емоції привертала увагу багатьох дослідників, проте концепт «радість» не отримав достатнього висвітлення у порівняльних дослідженнях китайської та української етнолінгвокультур.

Радість входить до списку фундаментальних емоцій і має такі основні характеристики, як універсальність, впізнаваність, можливість вербалізації. Радість є одним із універсальних емоційних станів людини і характеризується як одна з основних позитивних емоцій людини, внутрішнє почуття задоволення та щастя.

Почуття радості легко розпізнається в тексті: воно зазвичай супроводжується сміхом або посмішкою. У героїв літературних текстів почуття радості супроводжується описом фізіологічних та поведінкових характеристик.

Смуток – стан душевної гіркоти. Печаль викликається розлукою, почуттям самотності, невдачею досягнення мети, розчаруванням, тобто, нездійсненою мрією. Туга визначається як душевна тривога, сполучена з сумом. Вона супроводжується очікуванням наслідків, гірким жалем про те, що сталося, безвихіддю, неясністю.

Таким чином, туга може бути охарактеризована як негативна емоція, оскільки викликають негативні відчуття та вони спричиняють несприятливі наслідки. Людина сумує, засмучується, тужить, не маючи можливості прогнозувати ситуацію. Усвідомлення безсилля і викликає тугу. Зневіра – це такий стан, який затьмарює надію, занурює у душевну апатію. Вона пов'язана з

несприятливим прогнозом на результат процесу, що ще незакінчився, коли ще залишаються шанси на успіх. Коли ж людиною оволодіває відчуття безнадійності чи результат стає зрозумілим, з'являються інші емоції – розчарування, розпач, смуток, горе.

Отже, смуток у китайській мові репрезентований не лише власне смутком, а й такими семантично близькими поняттями, як образа, сльози, відчай, біль – тобто, комплексом переживань, які об'єднані спільним негативним відчуттям.

Кохання – почуття, що розвивається та вмирає, здатність до кохання у людини залежить від природного та вікового ресурсу. Закоханість супроводжується у людини зміною погляду світ і коханого, і навіть депресивно-ейфорическими проявами. Любов сповнена антиномій: вона амбівалентна – включає момент ненависті до свого партнера, разом із насолодою приносить і страждання, вона – результат вільного вибору об'єкта і крайньої від нього залежності.

Таким чином, почуття «закоханість» широко представлена на лексичному рівні у літературі.

Здивування має нейтральний характер, зумовлений невідповідністю очікуваної та реальної ситуації, яка завдяки своїй несподіванці може розвиватися за різним сценарієм. Здивування може й надалі зберегти чуттєво-нейтральний характер і згаснути, якщо зміна ситуації не торкається інтересів людини. Якщо ж вона небайдужа, то здивування набуває позитивного або негативного забарвлення, тобто перетворюється на приємне або неприємне здивування.

При цьому здивування постає як афект подиву, тобто, дуже сильне короткочасне почуття, пов'язане з тривалою реакцією чи повною нерухомістю. Ця двоїстість, характерна для даного емоційного концепту, відбивається у його здатності до вербалізації за допомогою словосполучень, до складу яких включені прикметники, протилежні характеру своєї оцінки.

Автор використовує емотивності у тексті задля того, щоб зацікавити читача, та закохати використавши емоційну підв'язку. Коли автор використовує слова, які репрезентують емоції, тоді читачеві стає цікаво читати цей текст, а

коли в тексті немає емоцій героїв, тоді він нецікавий. Читач переживає всі ці емоції радості, смутку, співпереживає героям і тим самим текст стає чимось більшим, значущим. Емоції, які відчуває читач під час прочитання тексту спонукають перечитувати його знову і знову. Тобто емотивність передає партнерство між читачем і автором, дозволяє зазирнути в цей невідомий світ почуттів.

Емотивність – це відображення стилю автора, а також ментальності народу. Китайці дуже емоційні, тому і використовують багато емотивної лексики.

Категорія емотивності в художньому дискурсі сучасної китайської мови реалізується за допомогою *вигуків, фразеологізмів, емоційно-оцінної лексики та емотивно забарвлених речень*. В їхніх мовних властивостях уже закладений потенціал виражати емоції.

Вигуки – виражають, але не називають емоційні та емоційно-вольові реакції на навколишнє середовище.

Фразеологізми – це сталі вирази які складаються з двох або більше слів. Вони часто використовуються як засоби передачі емотивності у мовленні.

Емоційно-оцінним значенням можна назвати значення, що передає чуттєве, суб'єктивне ставлення людини до предметів, явищ дійсності. Емоційне забарвлення та суб'єктивна оцінка може бути як позитивною, так і негативною. Емоційно-оцінне значення часто супроводжується експресивними відтінками. Експресія – це посилення виразності, винахідливості, підсилення сказаного.

Емотивно-забарвлені речення – це такі речення, які несуть в собі емоційний характер, тобто мають емоційне забарвлення. Таке забарвлення може бути *контекстним* або *ситуативним*.

У художньому дискурсі серед лексем, які вербалізують категорію емотивності найчастіше зустрічаються вигуки.

Доволі рідко в художньому тексті автор використовує фразеологізми.

АНОТАЦІЯ

Емотивність в тексті реалізується за допомогою сукупності лінгвістичних засобів – показників емотивності, які складають емоційне навантаження слова, фрази, речення. Науковцями було доведено, що думка спочатку виникає в довербальній формі у вигляді емоційного образу. Емоції виконують різні функції: регуляторну, сигнальну, когнітивну, відображення, оцінку, позитивну та негативну. Завдяки емоціям ми щось робимо, удосконалюємося, боремося. Тому що якщо б ми були без емоційними, тоді б нам було все одно на все, а коли ми відчуваємо емоцію злості, радості, кохання нам хочеться рости та розвиватися. Так само люди під час воєн боролися за своє життя завдяки емоціям страху та злості.

Магістерська робота присвячена розгляду мовних засобів передачі емоцій у тексті.

Об'єкт - категорія емотивності в сучасній китайській мові. **Предмет** – особливості вербалізації категорії емотивності. Робота складається з анотацій двома мовами, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел.

У ході проведеного дослідження було зазначено, що емоції, відображаючи певне ставлення людини до навколишньої дійсності, займають важливу сходинку у житті людини, отже, являються предметом вивчення широкого кола наук. Основний зміст емоційного життя людини становлять ситуативні емоції. Найвищий продукт розвитку емоцій людини – почуття; вони відрізняються незалежністю від ситуацій і станів організму, що складаються, і виражають стабільні емоційні відносини людини до суспільних явищ, інших людей, самого себе.

Емотивність – це вираження емоцій в мові, а емоційність – це саме особливість людини проявляти свої емоції. І коли людина бачить в тексті емотивності – це спонукає її відчувати та переживати емоції з героями твору.

Наявність вербальних і невербальних способів вираження емоцій у сукупності з описаною в художньому тексті ситуацією, що породила ту чи іншу емоцію, дають читачеві найповніше уявлення про емоційний стан героя.

У ході дослідження було встановлено, що текст - це твір мовного процесу, що має комунікативну функціональність, що являє собою лінійну послідовність графічних або звукових знаків, що володіє семантичною зв'язністю (з точки зору не тільки адресанта, а й адресата) у сукупності зі структурною зв'язністю, адресованістю, інформативністю, інтенційністю, ситуативністю, інтертекстуальністю.

У дослідженому художньому тексті відзначаються такі основні лексеми з інтегруючим значенням «зазнавати/виявляти/доставляти стан сильної тривоги, занепокоєння, душевного сум'яття».

Радість входить до списку фундаментальних емоцій і має такі основні характеристики, як універсальність, впізнаваність, можливість вербалізації. Радість є одним із універсальних емоційних станів людини і характеризується як одна з основних позитивних емоцій людини, внутрішнє почуття задоволення та щастя.

Туга може бути охарактеризована як негативна емоція, оскільки викликають негативні відчуття та вони спричиняють несприятливі наслідки. Людина сумує, засмучується, тужить, не маючи можливості прогнозувати ситуацію. Усвідомлення безсилля і викликає тугу. Зневіра – це такий стан, який затьмарює надію, занурює у душевну апатію. Вона пов'язана з несприятливим прогнозом на результат процесу, що ще незакінчився, коли ще залишаються шанси на успіх. Коли ж людиною оволодіває відчуття безнадійності чи результат стає зрозумілим, з'являються інші емоції – розчарування, розпач, смуток, горе.

Смуток у китайській мові репрезентований не лише власне смутком, а й такими семантично близькими поняттями, як образа, сльози, відчай, біль – тобто, комплексом переживань, які об'єднані спільним негативним відчуттям.

Почуття «закоханість» широко представлена на лексичному рівні у літературі.

Здивування має нейтральний характер, зумовлений невідповідністю очікуваної та реальної ситуації, яка завдяки своїй несподіванці може розвиватися за різним сценарієм. Здивування може й надалі зберегти чуттєво-нейтральний характер і згаснути, якщо зміна ситуації не торкається інтересів людини. Якщо ж вона небайдужа, то здивування набуває позитивного або негативного забарвлення, тобто перетворюється на приємне або неприємне здивування.

При цьому здивування постає як афект подиву, тобто, дуже сильне короткочасне почуття, пов'язане з тривалою реакцією чи повною нерухомістю. Ця двоїстість, характерна для даного емоційного концепту, відбивається у його здатності до вербалізації за допомогою словосполучень, до складу яких включені прикметники, протилежні характеру своєї оцінки.

ANNOTATION

Emotionality in the text is realized with the help of a set of linguistic means - indicators of emotionality, which make up the emotional load of a word, phrase, sentence. Scientists have proven that thought first arises in a preverbal form in the form of an emotional image. Emotions perform various functions: regulatory, signaling, cognitive, reflection, assessment, positive and negative. Thanks to emotions, we do something, improve, fight. Because if we were without emotions, then we wouldn't care about everything, and when we feel the emotion of anger, joy, love, we want to grow and develop. In the same way, people during wars fought for their lives due to the emotions of fear and anger.

The master's thesis is devoted to the consideration of linguistic means of conveying emotions in the text.

Object is a category of emotionality in modern Chinese. The subject is the peculiarities of verbalization of the category of emotionality. The work consists of

annotations in two languages, an introduction, three chapters with conclusions to each of them, general conclusions, a list of used sources.

In the course of the conducted research, it was noted that emotions, reflecting a certain attitude of a person to the surrounding reality, occupy an important step in a person's life, therefore, they are the subject of a wide range of sciences. Situational emotions are the main content of a person's emotional life. The highest product of the development of human emotions is feelings; they are distinguished by their independence from the situations and states of the organism, and express the stable emotional relations of a person to social phenomena, other people, and himself.

Emotionality is the expression of emotions in language, and emotionality is precisely the peculiarity of a person to show his emotions. And when a person sees emotionality in the text, it encourages him to feel and experience emotions with the characters of the work.

The presence of verbal and non-verbal ways of expressing emotions in combination with the situation described in the artistic text, which gave rise to one or another emotion, give the reader the most complete picture of the emotional state of the hero.

In the course of the research, it was established that the text is a work of the language process, which has a communicative functionality, which is a linear sequence of graphic or sound signs, which has a semantic connection (from the point of view not only of the addressee, but also of the addresser) in combination with structural connectivity, addressability, informativeness, intentionality, situationality, intertextuality.

In the studied artistic text, the following main lexemes with the integrating meaning "to experience/reveal/deliver a state of strong anxiety, worry, mental confusion" are noted.

Joy is included in the list of fundamental emotions and has such basic characteristics as universality, recognizability, and the possibility of verbalization. Joy is one of the universal emotional states of a person and is characterized as one of the main positive emotions of a person, an inner feeling of satisfaction and happiness.

Longing can be characterized as a negative emotion because it causes negative feelings and causes adverse consequences. A person is sad, upset, yearning, not having the ability to predict the situation. Awareness of powerlessness causes longing. Despondency is such a state that darkens hope, plunges into mental apathy. It is associated with an unfavorable forecast for the outcome of the process, which has not yet ended, when there are still chances of success. When a person is overcome by a feeling of hopelessness or the result becomes clear, other emotions appear - disappointment, despair, sadness, grief.

Sadness in the Chinese language is represented not only by sadness itself, but also by such semantically close concepts as resentment, tears, despair, pain - that is, by a complex of experiences that are united by a common negative feeling.

The feeling of "falling in love" is widely represented at the lexical level in the literature.

Surprise has a neutral character, caused by the discrepancy between the expected and real situation, which, thanks to its surprise, can develop according to a different scenario. Surprise can continue to retain a sensory-neutral character and fade away if the change in the situation does not affect the interests of the person. If she is indifferent, then the surprise acquires a positive or negative color, that is, it turns into a pleasant or unpleasant surprise.

At the same time, surprise appears as an affect of surprise, that is, a very strong short-term feeling associated with a long reaction or complete immobility. This duality, characteristic of this emotional concept, is reflected in its ability to verbalize with the help of word combinations, which include adjectives that are opposite to the nature of its assessment.

简评

文本中的情感性是通过一系列语言手段实现的--情感性指标，它们构成了一个词、短语、句子的情感负荷。科学家们已经证明，思想最初是以情感形象的形式产生于语言形式。情绪具有不同的功能：调节、信号、认知、反映、评价、积极和消极。由于情感的作用，我们做了一些事情，改善了，奋斗了。因为如果我们没有情绪，那么我们就不会关心任何事情，而当我们感受到愤怒、喜悦、爱的情绪时，我们就想成长和发展。同样地，战争期间的人们通过恐惧和愤怒的情绪为自己的生命而战。

大师的工作主要是考虑在文本中传达情感的语言手段。

对象是现代汉语中的一个情感范畴。**主体**-情绪化类别的言语化的特殊性。该作品由两种语言的注释、导言、三章及每章的结论、一般结论、参考文献清单组成。

在研究过程中，人们注意到，情绪反映了一个人对周围现实的某种态度，在人类生活中占有重要地位，因此，是广泛科学的研究对象。人类情感生活的主要内容是情景性情感。人类情感发展的最高产物是感情；它们独立于有机体的情况和状态，表达了一个人对社会现象、其他人、自己的稳定情感态度。

情感性是指语言中的情感表达，情感性是指一个人表现其情感的特殊性。而当一个人看到文本中的情感性，就会鼓励他与作品中的人物一起感受和体验情感。

表达情感的语言和非语言方式的存在，结合文学文本中描述的引起这种或那种情感的情况，使读者对英雄的情感状态有了最完整的了解。

在研究过程中发现，文本是具有交际功能的语言过程的作品，它是图形或声音符号的线性序列，它具有语义连贯性（不仅从收件人的角度来看），同时具有结构连贯性、称呼、信息性、意向性、情景性、互文性。

在所研究的文学文本中，我们注意到以下具有整合意义的主要词汇，即“经历/表现/提供一种强烈的焦虑、不安、精神混乱的状态”。

喜悦被列入基本情绪清单，具有普遍性、可识别性、言语表达的可能性等基本特征。快乐是一个人的普遍情绪状态之一，被定性为一个人的主要积极情绪之一，是一种内心的满足和幸福感。

悲伤可以被定性为一种消极的情绪，因为它引起消极的感觉，而且它们会造成不良后果。一个人伤心、难过，无法预测情况。对无能为力的认识导致了渴望。抑郁症是一种掩盖希望的状态，陷入精神冷漠。它与对一个仍未完成的过程的结果的不利预言有关，而此时仍有成功的机会。当一个人得到无望的感觉或结果变得清晰时，其他情绪就会出现--失望、绝望、悲伤、悲痛。

悲伤在汉语中不仅表现为悲伤本身，而且还表现为诸如怨恨、眼泪、绝望、痛苦等语义相近的概念--也就是说，由共同的负面感受所组成的综合体验。

在文献中, "坠入爱河"的感觉在词汇层面得到了广泛的体现。

由于预期和实际情况之间的差异, 惊奇具有中性的特点, 由于其意外性, 它可以在不同的情况下发展。如果情况的变化不影响人的利益, 惊讶可以继续保持感觉中立的特点, 并逐渐消失。如果人不是无动于衷, 那么惊喜就会获得积极或消极的色彩, 也就是说, 它变成了一个令人愉快或不愉快的惊喜。

在这种情况下, 惊讶会以惊讶的情绪出现, 也就是说, 一种非常强烈的短期感觉与长时间的反应或完全不动。这种双重性是这种情感概念的特点, 反映在它能够通过包含与其评价性质相反的形容词的短语来进行言说。

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беляєва Є.І. (1992). *Грамматика и прагматика побуждения*. Воронеж.
2. Ветюгова Л.А. (2008). *Лексические способы выражения и описания эмоций в немецком языке*. Пятигорск, С.48-50.
3. URL: <https://www.kunnu.com/qingchengzhilian/>
4. Гальперін І. Р.(1981). *Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження*. - М.: Наука, - 139 с. У надзаг.: АН СРСР, Ін-т мовознавства.
5. Гладько С. В. (2000). *Емотивність художнього тексту: семантико-когнітивний аспект (на матеріалі сучасної англійської прози): автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04; Київ. держ. лінгв. ун-т. К., 19 с.*
6. Гозман Л.Я. (1987). *Психологія емоційних стосунків*. М.,;
7. Декарт Р.(1685). *"Principia philosophiae"*
8. Додонов Б. І. (1977) . *Емоція як цінність*. М.: Політвидав, 272 с.
9. Додонов Б. І. (1975). *Класифікація емоцій щодо емоційної спрямованості особистості*. Питання психології. № 6. С. 21-33.

10. Докучаєв І.І. (2009). *Цінність та екзистенція*. Основи історичної аксіології культури. СПб: Наука, 595 С.
11. Івін А.А. (2010). Сучасна аксіологія: деякі актуальні проблеми. *Філософський журнал*. № 1.
12. URL:<http://www.intelros.ru/readroom/fg/fj-1-4-2010/7811-sovremennaya-aksiologiya-nekotorye-aktualnye-problemy.html>
13. Ізард К.Е (1980). *Human Emotions*. С. 236.
14. Іммануїл Кант. (2004). *Критика практичного розуму*. Переклад з німецької : Ігор Бурковський. Київ: Юніверс,. 240 с.
15. Калимуллина Л.А. (2006). *Семантическое поле эмотивности в русском: синхронный и диахронический аспекты*. Уфа, С.201.
16. Кінцель А.В. (1998). *Психолінгвістичне дослідження емоційно-сміслової домінанти як текстоутворюючого фактора*: автореф. дис. ... канд. філол.наук: 10.02.19. Барнаул, 25с.
17. Кольцова Л.М. (2007). *Пунктуаційний експеримент у художньому тексті*: автореф. ... д-р філол. наук: Воронеж, 52с.
18. Крисанова Т. А. (2014). *Сучасний стан розвитку лінгвістики емоцій*. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов». № 1125, Вип. 79. С. 78–84.
19. Кунін А.В. (1986). *Курс фразеології сучасної англійської*: навч. Посібник. М.: Вищ. шк., 381с.
20. Кухаренко В. А. (2004). *Інтерпретація тексту*: навч. посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови. Вінниця: НОВА КНИГА, 272 с.
21. Кухаренко В.А. (1988). *«Інтерпретація тексту»* (Ленинград, 1979; Москва, 1988; укр. – Ст.,)
22. Ларіна Т.В. (2004). *Вираження емоцій в англійській та російській комунікативних культурах*. Мова та емоції: особистісні смисли та домінанти в мовній діяльності: Зб. наук. тр. Волгоград: Вид-во ЦОП «Центр», С. 364.
23. Ленько, Г.Н. *Выражение категории эмотивности в художественных произведениях французских, английских и немецких авторов*.
24. Леонт'єв А. Н. (1975) .«Проблеми розвитку психіки»
25. Мечковська Н.Б. (2000). *Соціальна лінгвістика* М.,
26. М'ягкова Є.Ю. (2000). *Емоційно-чуттєвий компонент значення слова: питання теорії*: дис. ... д-ра філол. наук: 247 с.
27. Нетребіна С.П. (2016). *Соматикон емоційного реагування персонажа в англомовному художньому дискурсі*: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04. Київ, 235 с.
28. Паригін Б.Д. (1986). *Методологічні та теоретичні передумови удосконалення соціально-психологічного клімату колективу*. Регулювання соціально-психологічного клімату трудового колективу J.,
29. Приходько Г. І. (2015). *Невербальні засоби вираження емоцій*. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. Івана Франка: Серія «Філологічні науки (мовознавство)». № 4. С. 150-154.

30. Разуванова, Ю.Г. *Мовні засоби вираження емоційного стану радості*. Матеріали III Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції.
31. URL:<https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/30575/1/Razuvanova%20Yu.H.%20Movni%20zasoby.pdf>;jsessionid=1FFD46F0D0185773D2D40ABA811AF6A0
32. Руберт І.Б. (1996). *Становлення та розвиток англійських регулятивних текстів* (структурні, семантичні, прагматичні аспекти). дис... філол. наук.,
33. Серебреннікова Є.Ф. (2011). *Лінгвістика та аксіологія: етносеміотрія ціннісних смислів*. М.: Тезаурус, 147с.
34. Стернін І.А. (2009). Структурна семасіологія, оцінка та емоція. *Мова та емоції: номінативні та комунікативні аспекти: збірник наукових праць*. Волгоград, 283 с.
35. Філімонова О.Є.(2001). *Категорія емотивності в англійському тексті* (когнітивні та емотивні аспекти): Дис. ... докт. філол. наук/О.Є. Філімонова. - СПб.,
36. Шаховский, В.И. (1894). *Значение и эмотивная валентность единиц языка и речи*. Вопросы языкознания, № 6, С. 97-104.
37. Шаховский В. И. (2008). *Лингвистическая теория эмоций: Монография*. М.: Гнозис, 416 с.
38. Шаховский В.И. (2001). *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе*. Коммуникативные аспекты: монография. СПб.,
39. Шаховский В.И. (2010). *Эмоции: Доллингвистика, лингвистика, лингвокультурология*. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 128 с.
40. Шаховский В.И. (1987). *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. Волгоград, С.54-57.
41. Шаховский В.И. (2009). *Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка*. Изд. 3-е. М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 192с.
42. Шаховский В.И. (2008). *Лингвистическая теория эмоций*. Волгоград, С.21-22
43. Шаховский В.И. (2008). В начале была... эмоция. Электронный научный журнал "Мир лингвистики и коммуникации". Тверь: ТГСХА, ТИПЛИМК, №2(11).
44. Якобсон Р. (1975). *Лінгвістика та поетика*. Структуралізм і проти. М.
45. Aldridge M. (1982). *English quantifiers: A study of quantifying expressions in linguistic science and modern English usage*. Avebury, 270 p.
46. Alexiev B. (2014). *Information Categories in a Learner's Glossary Entry. Terminology and Knowledge Engineering*. Berlin, 10 p.
47. Bassnett S. (2005). *Translation Studies*. London and New York: Routledge, 188 p.
48. Bernstein B Class, Codes and Control I. (1972). *Theoretical Studies Towards a Sociology of Language*. London.
49. Calhoun Ch., Solomon H.C. (1984). What Is an emotion. *Classic Readings in Philosophical Psychology*. N. Y.-Oxf.,;

50. Crystal D. (1987). *Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge University Press,
51. Davoodi E., Kosseim L., Bachand FH., Laali M., Argollo E. (2018). *Classification of Textual Genres Using Discourse Information*. P.62 Computational Linguistics and Intelligent Text Processing. Lecture Notes in Computer Science. Springer, Cham. Vol. 96.
52. Edith T. (1995). *Die Funktion von Emotionswörtern in der politischen Debatte um Attentate. Sprache im Konflikt: zur Rolle der Sprache in sozialen, politischen und militärischen Auseinandersetzungen*. Berlin, New York: Walter de Gruyter, (Sprache, Politik, Öffentlichkeit Bd. 5) S. 305– 326.
53. Ekman P. (1992). An Argument for Basic Emotions. *Cognition and Emotion*. Vol. 6. P. 169–200.
54. Feeling's and Emotions (1970) . *The Loyola Symposium*, ed. by M.B.Arnold. N. Y.-L.,;
55. Foolen A.(1997). The expressive function of language: Towards a cognitive semantic approach. *The Language of Emotions*. Amsterdam. Philadelphia: John Benjamins Publishing House,P.15–33.
56. Gardiner H.M.,(1937). Metcalt R.C., Beebe-Center J.G. *Feeling and Emotion. A History of Theories*. N. Y.,
57. Guo T. (2020). *The Discourse Analysis of Discourse Information Function Features in Interest Contention of Business Dispute Settlement Courtroom Discourse: A Discourse Information Perspective*. Asian Social Science. Vol. 16. No. 7. 2020. P. 99–109.
58. Halliday M.A.K. (1974). *Explorations in the Functions of language*. London.
59. Jakobson R.(1959). *On Linguistic Aspects of Translation*. On Translation. Cambridge, Harvard University Press, P. 232–239.
60. Panov V.G. (1985).*Emotions, Myths and Theories*. M., 1985.
61. Slipetska, V.(2019). *Linguistics of emotions: the formation stages (research theories, scientific schools, personalities)*. Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія».
62. Turner G. (1972). *Social Class and Children's Language of Control в Age Five and Seven*. Class. Codes and Control: 2. Theoretical Studies Towards a Sociology of Language. London.
63. 胡明扬.(2004). 语言与语言学. – 武汉: 湖北教育出版社, 2004年. - 249 页.Ху Мінян. Мова та лінгвістика. – Ухань: Хубейнська освітня преса,2004. - 249 с.
64. 胡壮麟. (2007).语言学教程. - 北京: 北京大学出版社, 2007年. - 359 页.